

Turvallisuuden kehittämissuunnitelma Tampe- reen Kiipeilykeskukselle

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liikunnanlaitos
Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma
Luontoliikunta ja elämyspedagogiikka
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Minna Hämetvaara & Tiina Laaksonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Liikunnan ja vapaa-ajan ko.

HÄMETVAARA, MINNA & LAAKSONEN, TIINA: Turvallisuuden kehittämissuunnitelma Tampereen Kiipeilykeskukselle

Luontoliikunnan ja elämyspedagogiikan opinnäytetyö, 40 sivua, 30 liitesivua

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa käsitellään turvallisuutta kiipeilypalveluja tuottavassa yrityksessä. Työmme on kaksiosainen, jonka toiminnallinen osa on turvallisuuden kehittämissuunnitelma Tampereen Kiipeilykeskukselle.

Työn teoriaosuudessa esitellään aiheeseen liittyvää teoriaa, toimeksiantajayrityksen toimintaa sekä opinnäytetyöprosessiamme. Teoriaosassa käsitellään ohjelmapalvelujen turvallisuutta sekä siihen liittyviä lakeja ja viranomaisohjeita. Teoriaosan tarkoituksena on myös avata kiipeilyä, selventää, mikä turvallisuusasiakirja on sekä kertoa turvallisuudesta Tampereen Kiipeilykeskuksella.

Toiminnallinen osa, turvallisuuden kehittämissuunnitelma on tehty toimeksiantona Tampereen Kiipeilykeskukselle. Turvallisuuden kehittämissuunnitelma on laadittu Kuluttajaviraston ohjeiden mukaisesti. Tuotoksemme vastaa turvallisuusasiakirjaa, mutta toimeksiantajayrityksen on muokattava sitä ennen sen käyttöönottoa. Tällöin toimeksiantaja on täydessä vastuussa sen käytöstä.

Kiipeilyssä turvallisuus on keskeinen osa lajia. Kiipeilypalveluja tarjoavan yrityksen toiminnassa turvallisuuden suunnittelu on välttämätöntä, jotta yrityksen toiminta olisi vastuullista ja kannattavaa. Hyvällä turvallisuussuunnittelulla ja riskikartoituksella pystytään takaamaan mahdollisimman turvallinen toimintaympäristö niin yrityksen asiakkaille kuin työntekijöillekin.

Avainsanat: turvallisuus, turvallisuusasiakirja, kiipeily

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Sports and Leisure

HÄMETVAARA, MINNA & LAAKSONEN, TIINA: Development plan of safety to climbing center Tampereen Kiipeilykeskus

Bachelor's Thesis, 40 pages, 30 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

This is a functional thesis consisting of two parts. The purpose of this thesis was to create a safety development plan for Tampereen Kiipeilykeskus (Tampere Climbing Centre). Tampereen Kiipeilykeskus offers climbing services.

In the theory part of our thesis we introduce Tampereen Kiipeilykeskus as an organisation, the services it offers and the process and theory we used in our thesis. Theory part's purpose is to explain the safety issues in adventure services and the rules and regulations of the industry. The theory part also explains what climbing is, what a safetyplan is and how safety is dealt with in Tampereen Kiipeilykeskus.

The functional part of our thesis, a safety development plan, is produced as an assignment to Tampereen Kiipeilykeskus. Our thesis is a safety plan but Tampereen Kiipeilykeskus must adjust it before executing the plan. This makes Tampereen Kiipeilykeskus fully responsible of the use of the safety plan.

Safety is crucial in climbing. To make an organisation offering climbing services trustworthy and profitable, it is essential to have a safety plan. With a good safety planning and risk surveying it is possible to secure a safest possible environment to the customers and employees.

Key words: safety, safety document, climbing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Opinnäytetyön lähtökohdat	1
1.2	Työn tavoite	2
1.3	Rajaus	3
1.4	Rakenne	3
1.5	Toimeksiantaja	4
1.6	Käsitteet	4
2	TURVALLISUUS OHJELMAPALVELUISSA	6
2.1	Turvallisuus osana laadukasta toimintaa	6
2.2	Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät	7
2.3	Riskienhallinta	8
2.4	Psyykinen turvallisuus	10
2.5	Kuluttajaturvallisuusvalvonta	11
2.6	Kuluttajaviraston ohjeet	12
2.7	Lainsäädäntö	13
2.7.1	Laki kulutushyödykkeiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75 (KutuL)	13
2.7.2	Muita ohjelmapalvelujen turvallisuutta koskevia lakeja	14
3	TURVALLISUUSASIAKIRJA	15
4	KIIPEILY	16
4.1	Kiipeily ennen ja nyt	16
4.2	Suomen kiipeilyliitto ry	17
4.3	Kiipeilyn eri muodot	18
4.3.1	Boulderointi	18
4.3.2	Seinäkiipeily	19
4.3.3	Yläköysikiipeily	19
4.3.4	Alaköysikiipeily	20
4.3.5	Kalliikiipeily	21
4.3.6	Muut kiipeilyn muodot	22
4.4	Kiipeilyn varusteet	23
5	TURVALLISUUS TAMPEREEN KIIPEILYKESKUKSELLA	24
5.1	Tampereen Kiipeilykeskuksen toimintaympäristö	24
5.2	Toiminnassa käytettävät varusteet	25

5.3	Henkilökunta	27
5.4	Tampereen Kiipeilykeskuksen palvelut	28
5.4.1	Yksityisasiakkaat	28
5.4.2	Ryhmät	29
5.4.3	Kurssitoiminta	30
5.4.4	Junioritoiminta	31
5.5	Yleisimmät riskit Tampereen Kiipeilykeskuksella	32
5.6	Tampereen Kiipeilykeskuksen turvallisuuden arviointi	33
6	PROSESSIN KUVAUS	34
7	POHDINTA	35
7.1	Työn arviointi	35
7.2	Oma oppiminen	36
7.3	Kehitys- ja jatkotoimenpiteet	37
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Palveluja tuottavan yrityksen turvallisuus on asia, joka koskee kaikkia palveluun osallistuvia, niin asiakkaita kuin henkilökuntaakin. Palvelujen tulee olla turvallisia ja mahdollisimman riskittömiä. (Verhelä & Lackman 2003, 50–51.) Jotta toiminnan turvallisuus voidaan taata, kannattaa yrityksen panostaa turvallisuussuunniteluun ja perusteellisen turvallisuusasiakirjan laatimiseen, joita myös eri viranomaiset yrittäjältä vaativat.

Turvallisuus on kiipeilypalveluja tuottavan yrityksen toiminnan edellytys, sillä kiipeily on laji, johon liittyy luonnostaan riskejä ja vaaroja. Kiipeilyn harrastajamäärät kasvavat jatkuvasti ja uusia kiipeilypalveluja tarjoavia yrityksiä perustetaan kovaa vauhtia (Koski & Arasola 2005, 9). Myös Tampereelle avattiin vuonna 2010 uusi kiipeilykeskus, jonka turvallisuussuunnittelua pyrimme tällä opinnäytetyöllämme parantamaan tekemällä heille turvallisuuden kehittämissuunnitelman.

1.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on laatia Tampereen Kiipeilykeskukselle turvallisuuden kehittämissuunnitelma. Tampereen Kiipeilykeskus on helmikuussa 2010 perustettu kiipeilyyn erikoistunut liikuntakeskus, joka tarjoaa kiipeilypalveluita yksityisille harrastajille ja erilaisille ryhmille. Kiinnostuimme aiheesta Minnan tehdessä työharjoittelua kiipeilykeskuksella, jolloin ilmeni, ettei yrityksellä ole kattavaa turvallisuussuunnitelmaa. Turvallisuusasiat ovat keskeinen osa-alue kiipeilyssä ja ne ovat mukana jokapäiväisessä työssä kiipeilykeskuksella. Itse työntekijänä ollessa etenkin asiakkaiden turvallisuus oli jatkuvan mietinnän alla. Ehdotimme kiipeilykeskukselle, että tekisimme heille turvallisuuden kehittämissuunnitelman, josta olisi heille apua turvallisuusasiakirjan teossa. Kiinnostuimme itse aiheesta sen käytännölläisyyden ja hyödyllisyyden takia.

Aihe on tärkeä niin yrityksen toiminnan laadun kannalta kuin osana omaa oppimistamme. Tärkeän siitä tekee myös se, että kuluttajaviraston tuoteturvallisuuslakiin perustuvien ohjeiden mukaan ohjelmapalveluyrityksellä tulisi olla kirjallinen

turvallisuusasiakirja, jossa on huomioitu jokainen yksittäinen toiminto ja suorituspaikka (Kuluttajavirasto 9/2003, 6). Kiipeilyn turvallisuus oli tietenkin otettu huomioon kaikilla kiipeilykeskuksen toiminnan osa-alueilla, mutta turvallisuusasiakirja oli kuluttajaviraston ohjeet huomioon ottaen puutteellinen. Kunnan terveystarkastaja laati Tampereen Kiipeilykeskukselle tarkastuksensa perusteella ohjeet puutteellisista kohteista turvallisuuden kannalta. Keskityimme turvallisuuden kehittämissuunnitelmassamme erityisesti näihin osa-alueisiin. Niitä ovat riskianalyysit, onnettomuus- ja läheltä piti – tilanteiden kirjanpito, kuntosalin huolto- ja korjauskirjaukset sekä pöytäkirja välineiden tarkastuksista sekä suunnitelma niiden huollosta.

Me molemmat suuntauduimme liikunta-alan koulutuksessamme luontoliikuntaan ja elämyspedagogiikkaan. Luonto- ja elämysliikunnassa turvallisuusasiat ovat keskeinen osa toimintaa, ja oman oppimisemme kannalta koimme tämän aiheen meille tärkeäksi.

Vastuukysymysten takia päätimme turvallisuusasiakirjan sijasta laatia Tampereen Kiipeilykeskukselle turvallisuuden kehittämissuunnitelman, jonka pohjalta toimeksiantaja voi laatia omien näkemystensä mukaisen lopullisen turvallisuusasiakirjan. Näin vältymme itse turvallisuusasiakirjan tekoon liittyvältä juridiselta vastuulta. Laatimamme turvallisuuden kehittämissuunnitelma ei korvaa turvallisuusasiakirjaa, eikä sitä voi ottaa sellaisenaan käyttöön kiipeilykeskuksen asiakirjoihin. Työ on tarkoitettu auttamaan toimeksiantajaa laatimaan omiin tarpeisiinsa parhaiten sopiva turvallisuusasiakirja. Turvallisuuden kehittämissuunnitelma on laadittu kuluttajaviraston ohjelmopalveluille laatimia turvallisuuden edistämisen ohjeita noudattaen.

1.2 Työn tavoite

Tavoitteena on tuottaa Tampereen Kiipeilykeskukselle kattava turvallisuuden kehittämissuunnitelma, josta olisi yritykselle mahdollisimman suuri hyöty ja apu turvallisuusasiakirjan teossa. Turvallisuusasiakirjan tarkoituksena on ylläpitää ja edistää niin asiakkaiden kuin työntekijöiden turvallisuutta Tampereen Kiipeily-

keskuksella. Hyvän turvallisuussuunnittelun avulla voidaan ehkäistä mahdollisia riskejä ja edistää toimintavalmiutta onnettomuustilanteissa. Työmme perustuu riskien arviointiin ja niiden pohjalta mietittyihin toimintamenetelmiin. Tarkoituksena olisi, että työmme edesauttaisi turvallisuuden kehittämistä kiipeilykeskuksella.

Teoriaosuuden tavoitteena on kuvata opinnäytetyöprosessiamme ja kertoa aiheeseen liittyvää teoriaa, jonka avulla olemme turvallisuuden kehittämissuunnitelmaamme laatineet. Teoriaosuuden on tarkoitus kertoa myös kiipeilystä, toimекsiantajayrityksestä, sen toimintaan liittyvistä turvallisuustekijöistä sekä turvallisuusasiakirjan sisällöstä.

Tavoitteenamme on myös oppia ja kehittyä itse tämän prosessin aikana sekä lisätä ammattitaitoamme erityisesti elämysliikunnan turvallisuusasioissa.

1.3 Rajaus

Rajasimme turvallisuuden tarkastelun Tampereen Kiipeilykeskuksella sisätiloissa tapahtuviin toimintoihin. Ulkokalliolla tapahtuva kiipeilykeskuksen järjestämä toiminta oli opinnäytetyömme teon aikana talvitaulla, joten sisätilojen turvallisuus oli ajankohtaisempaa. Tampereen Kiipeilykeskuksella oli opinnäytetyötämme aloittaessa järjestelmällinen paloturvallisuussuunnitelma, jota ei ollut tarvetta uudistaa, joten paloturvallisuuden tarkasteleminen on myös jätetty työstämme kokonaan pois. Paloturvallisuus voidaan liittää mukaan lopulliseen turvallisuusasiakirjaan.

1.4 Rakenne

Opinnäytetyömme koostuu kahdesta osasta, teoriaosasta ja toiminnallisesta osasta. Teoriaosassa kerromme turvallisuudesta yleensä ohjelmapalveluissa ja siihen vaikuttavista lainsäädännöstä sekä ohjeistuksista. Kerromme myös lyhyesti kiipeilyä sekä tarkastelemme turvallisuutta Tampereen Kiipeilykeskuksella ja turvalli-

suusasiakirjan tekoa. Kuvaamme opinnäytetyöprosessimme etenemistä ja lopuksi arvioimme työtämme, sen luotettavuutta sekä omaa oppimistamme prosessin aikana.

Toiminnallinen osa on Tampereen Kiipeilykeskukselle tuotettu turvallisuuden kehittämissuunnitelma, joka löytyy liitteenä (LIITE 1) työmme lopusta. Se on laadittu turvallisuusasiakirjaa koskevia kuluttajaviraston ohjeita noudattaen. Turvallisuuden kehittämissuunnitelma vastaa rakenteeltaan turvallisuusasiakirjaa, mutta sitä ei voi ottaa sellaisenaan käyttöön. Toimeksiantajan on muokattava sitä ennen sen käyttöön ottoa.

1.5 Toimeksiantaja

Tampereen Kiipeilykeskus on Tampereen Nekalassa toimiva boulderointiin, köysikiipeilyyn ja kurssitoimintaan erikoistunut kiipeilykeskus. Yrityksellä on kaksi osakasta, jotka avasivat keskuksen 18.2.2010. Toiminta on lähtenyt hyvin käyntiin, ja sitä on laajennettu ensimmäisen vuoden aikana jatkuvasti. Toiminta laajenee edelleen, ja opinnäytetyötämme aloittaessa uutta köysiseinää alettiin rakentaa kiipeilykeskuksella. Toiminnan muuttuminen ja kehittyminen juuri opinnäytetyömme teon aikana oli yksi syy, miksi emme päätyneet tekemään itse turvallisuusasiakirjaa kiipeilykeskukselle.

Kiipeilykeskuksen toiminnan kasvun myötä myös työntekijöiden määrä todennäköisesti tulevaisuudessa lisääntyy. Selkeä turvallisuusasiakirja on tarpeen, jotta tämän hetkiset toimintatavat saataisiin kirjattua ylös ja koottua yhteen. Näin turvallisuusasiakirja toimii henkilökunnan työn oppaana ja on apuna uusien työntekijöiden ja työharjoittelijoiden perehdyttämisessä turvallisuusasioihin.

1.6 Käsitteet

Opinnäytetyössämme käytetään kiipeilyyn ja turvallisuuteen liittyvää sanastoa, jotka selvennetään alla.

Alaköysikiipeily/liidau: Kiipeilyä, jossa kiipeilijä vie itse varmistusköyttä kiive-
tessään (Koski & Arasola 2005, 83).

Boulder: Sananmukaisesti siirtolohkare, mutta tarkoittaa kiipeilyä niin matalalla,
ettei varmistusta tarvita. Sanaa käytetään niin sisä- kuin ulkokiipeilyn yhteydessä.
(Koski & Arasola 2005, 19.)

Kiipeilijän varmistaminen: Köydestä kiinnipitämistä varmistukseen tarkoitettun
laitteen avulla tai alaköysikiipeilyssä köyden kiinnittämistä reitillä oleviin varmis-
tuspisteisiin

Ohjelmapalvelu: Asiakaslähtöinen esim. luonto-, liikunta- tai viihdepalvelu, joka
on joko omatoiminen tai ohjattu (Lackman & Verhelä 2003, 17).

Riski: Onnettomuuden tai muun vahingollisen asian todennäköisyys tai uhka (Ku-
luttajavirasto 9/2003, 4; Verhelä 2007, 49).

Seinäkiipeily: Sisätiloissa, rakennetuilla korkeilla seinillä tapahtuvaa kiipeilyä,
jota turvataan esim. valjailla, köydellä, varmistuslaitteilla ja sulkurenkailla (Koski
& Arasola 2005, 20).

Slackline: Tasapainoiluliina, joka on kiristetty kahden ankkuripisteen väliin ja
jonka päällä kävellään ja temppuillaan.

Toiminnanharjoittaja: Kuluttajalle maksua vastaan palveluita tarjoava yritys, yh-
distys, yksityinen henkilö jne. (Kuluttajavirasto 9/2003, 4.)

Turvallisuus: ”Toiminta on turvallista, jos siihen liittyvät riskit on hyväksyttäviä.
Turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista fyysistä ja psyykkistä turvallisuut-
ta niin, ettei kenellekään aiheudu loukkaantumista tai vammautumista eikä horju-
teta tarpeettomasti psyykkistä tasapainoa.” (Kuluttajavirasto 9/2003, 4.)

Turvallisuusasiakirja: Toiminnanharjoittaja laatii kirjallisen dokumentin, josta selviää yrityksen toimenpiteet, joilla toiminta voidaan taata mahdollisimman turvallisena niin asiakkaille kuin henkilöstöllekin. Sisältää mm. riskianalyysin, tiedot turvallisuusvastaavista ja toimintaohjeen onnettomuus- ja hätätilanteissa. (Kuluttajavirasto 9/2003, 4; Verhelä 2007, 108.)

Turvallisuussuunnitelma: Eroaa turvallisuusasiakirjasta siten, että turvallisuusohjeet tehdään erikseen yksittäisistä toiminnoista tai toimintapaikoista (Verhelä 2007, 108).

Vaara: ”Tekijä tai olosuhde, joka voi saada aikaan fyysisesti, psyykkisesti tai taloudellisesti haitallisen tapahtuman.” (Kuluttajavirasto 9/2003, 4.)

Yläköysikiipeily: Kiipeilyn harjoittelua turvallisesti, kiipeilyköysi kulkee reitin yläosassa olevan ankkurin kautta (Koski & Arasola 2005, 78).

2 TURVALLISUUS OHJELMAPALVELUISSA

Turvallisuutta voidaan käsitellä poliittisesta, yhteiskunnallisesta, sosiaalisesta, taloudellisesta, psykologisesta tai teknisestä näkökulmasta. Suppeimmillaan turvallisuus voidaan käsittää toimintana mahdollisimman vähin vahingoin. Asiakkaalle turvallisuus on kokemuksellista tunnetta. (Verhelä 2007, 48.) Ohjelmapalvelussa turvallisuus pitää ottaa huomioon niin asiakkaan, työntekijän kuin ympäristönkin kannalta. Toiminnanharjoittajan tulee selvittää toiminnan mahdolliset riskit ja minimoida ne, jotta taataan palvelun turvallisuus. Ohjelmapalveluyrittäjän täytyy olla selvillä kaikista toiminnan turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä ja suorittaa tarvittavat toimenpiteet turvallisuuden edistämiseksi. (Kuluttajavirasto 2003, 4-5.)

2.1 Turvallisuus osana laadukasta toimintaa

Yrityksen kannattavuuden ja kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että asiakkaat ovat tyytyväisiä ja valmiita maksamaan yrityksen palveluista. Tämä edellyttää laadukasta palvelua. (Lecklin 2006, 105; Rissa 1999, 88.) Palvelun laatu tarkoittaa niitä palvelutuotteen ominaisuuksia ja piirteitä, joilla se täyttää asiakkaan odotuksia, vaatimuksia tai tottumuksia, niin ilmaistuja kuin piilossa oleviakin. Palvelun laatu on jokaiselle subjektiivinen kokemus. Tämän takia laatu tarkoittaa käytännössä yleensä sitä, mitä asiakas haluaa. Palveluntuottajalta vaaditaankin kykyä arvioida, mitä asiakas todella haluaa, ja mihin hän on tottunut. (Pesonen 2007, 36–37). Osallistuessaan palveluun yksi asiakkaan perusolettamuksista on, että se on turvallista, eikä aiheuta riskiä hänen terveydelleen tai hyvinvoinnilleen (Morgan & Dimmock 2006, 171).

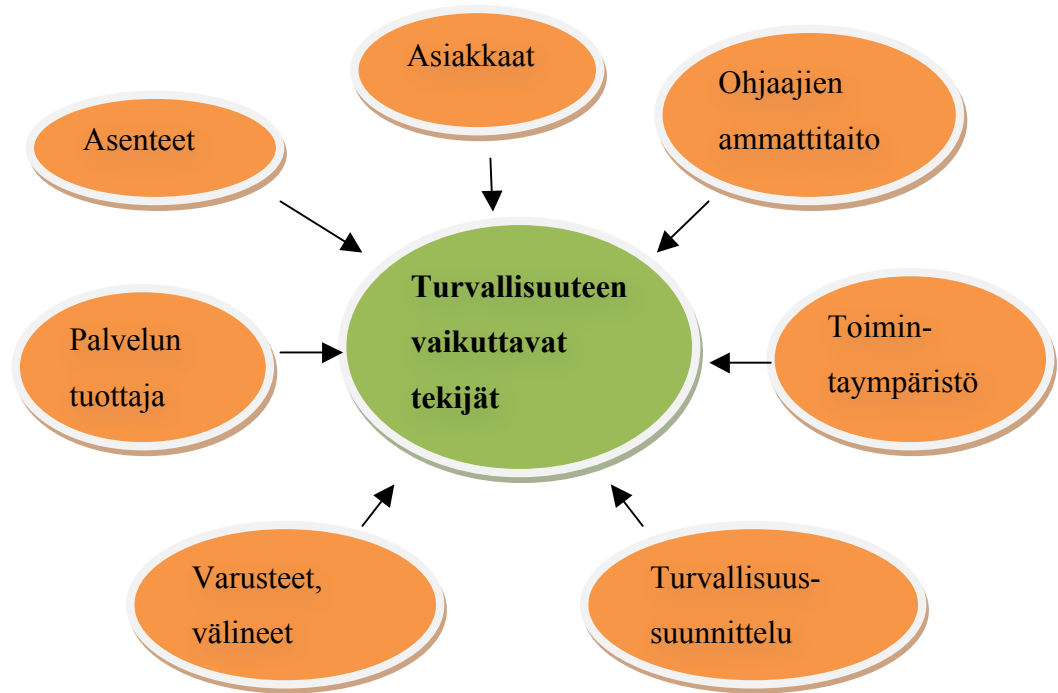
Komppula & Boxberg (2002, 52) jakavat palvelutuotteen laadun viiteen ulottuvuuteen: palveluympäristöön, luotettavuuteen, reagointialttiuteen, palveluvarmuuteen ja empatiaan. Palveluvarmuudella he tarkoittavat asiakkaan kokemaa luottamusta yritykseen ja turvallisuudentunnetta. Turvallisuus on siis yksi palveluvarmuuden osatekijä, ja siten osa palvelun kokonaislaatua. (Komppula & Boxberg 2002, 53.)

Turvallisuus osana laadukasta palvelua tarkoittaa, että kaikki turvallisuuteen vaikuttavat tekijät on huomioitu, ja toiminnan vaarat, riskit sekä epäilykset on minimoitu (Grönroos 2001, 116). Palvelun turvallisuus on yksi yrityksen peruspilareista sen laadukkaan toiminnan kannalta.

2.2 Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät

Turvallisuus ohjelmopalveluissa muodostuu monista eri tekijöistä. Siihen vaikuttavat niin palveluja tuottavan yrityksen kuin sen henkilökunnan asenteet ja ammattitaito, toimintaympäristö sekä asianmukaiset varusteet. (Lackman & Verhelä 2003, 49–50.) Myös asiakkaiden asenteet, motivaatio sekä tieto turvallisuudesta ovat oleellisia kaikkien palvelun osapuolten turvallisuuteen vaikuttavia osatekijöitä. Turvallisuuden perusta on hyvä ja perusteellinen turvallisuussuunnittelu, josta vastaa yrityksen johto. (Verhelä 2007, 50–51.)

Turvallisuuteen, esimerkiksi kiipeilytoiminnassa, vaikuttaa myös lajiliittojen ohjeet, koulutukset ja kurssit. Muun muassa Suomen kiipeilyliitto ry. on luonut järjestelmän ammattitaitoiselle kiipeilyohjaajakoulutukselle.



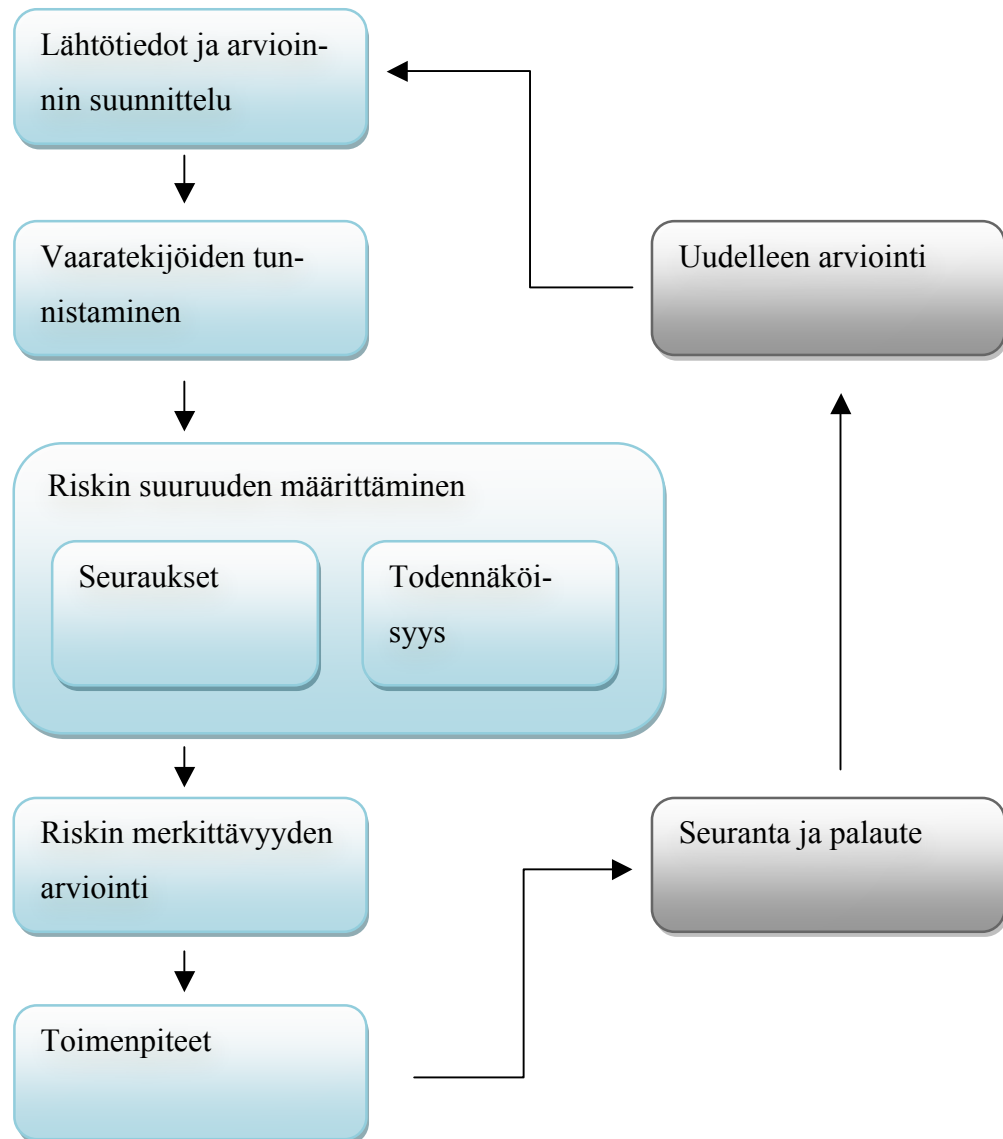
KUVIO 1. Ohjelmapalvelun turvallisuuden vaikuttavat tekijät (Lackman & Verhelä 2003, 49; Verhelä 2007, 51)

2.3 Riskienhallinta

Riskienhallinta on yrityksen turvallisuussuunnittelun perusta. Jotta turvallisuutta pystyttäisiin kehittämään mielekkäästi ja tehokkaasti, tulee sen perustua riskien kartoittamiseen. Todellisten riskien selvittämiseksi on kartoitettava kaikki mahdolliset vaara- ja uhkatekijät toiminnassa. (Kerko 2001, 57.) Pahimpana riskinä voidaan pitää välinpitämättömyyttä riskeistä (Arvonen 2004, 35). Hyvän riskienhallinnan tulee olla järjestelmällistä ja suunnitelmallista. Yrityksen johto on vastuussa riskienhallintaohjelman toteuttamisesta. Tarvittaessa yritys voi käyttää ris-

kien kartoituksessa alan ammattilaista. Riskien arviointia tulisi tehdä aina kun yrityksen toiminnassa tapahtuu muutoksia. (Kerko 2001, 57–58; Rissa 1999, 72.)

Taulukossa 2 on esitetty riskien arvioinnissa käytettävät peruselementit.



KUVIO 2. Riskien arviointiin vakiintunut toimintatapa (Kerko 2001, 325; Rissa 1999, 73)

Rissan (1999, 74–75) mukaan riskejä tunnistettaessa pyritään löytämään kaikki mahdolliset toiminnan riskit mitään vaaratekijää väheksymättä. Kun riskitekijät on kartoitettu, selvitetään, mitkä tekijät vaikuttavat riskien aiheuttaman vaaratilanteen syntyyn, ja mitä siitä voi seurata sekä pohditaan, kuinka todennäköinen riski

ja sen seuraukset ovat. Arvioinnin jälkeen mietitään, mitä toimenpiteitä tehdään riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi. Ensisijaiset toimenpiteet tulisi toteuttaa vakavimpien riskien osalta mahdollisimman nopeasti. Riskejä mietittäessä tulee ottaa huomioon se, ettei kaikkia riskejä voida poistaa. Ne tulisi kuitenkin tiedostaa ja minimoida. (Rissa 1999, 75–76.) Riskikartoituksen työkaluna voidaan käyttää esimerkiksi riskianalyysiä. (TAULUKKO 3.)

Vaaran aiheuttava tilanne	Seuraukset	Todennäköisyys	Vakavuus	Riski-kerroin	Ennaltaehkäisytoimenpiteet
Varmistajan herpaantuminen	Kiipeilijän tipuminen	1 (asteikolla 1-3)	3 (asteikolla 1-3)	3 (tod.näk. X vakavuus)	varmistajaa ei saa häiritä, varmistustaidon osoittaminen ja varmistajan kommunikointi kiipeilijän kanssa

TAULUKKO 3. Riskianalyysi

2.4 Psyykinen turvallisuus

Ohjelmanpalveluyrittäjän on tärkeä ymmärtää, että fyysisen turvallisuuden lisäksi myös psyykinen turvallisuus on tärkeää asiakkaalle. Palvelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että asiakas kokee palvelun mahdollisimman positiivisena kokemuksena. Palvelun fyysinen turvallisuus on osa psyykkistä turvallisuutta, mutta asiakkaalle ei riitä pelkästään se, että palvelussa käytettävät tilat, välineet ja varusteet täyttävät turvallisuusvaatimukset, vaan hänellä on oltava tunne palvelun turvallisuudesta. (Aalto 1998, 6; Verhelä 2007, 141.) Asiakas viihtyy uusissa, vieraisissa tai jopa uhkaavissa tilanteissa niin pitkään kuin hänellä on kontrollin tunne palvelusta. Tämän takia on tärkeää, että asiakkaalla on mahdollisuus kieltäytyä toiminnasta tai vaihtaa vähemmän pelottavaan vaihtoehtoon. (Verhelä & Lackman 2003, 52–53.)

Verhelän (2007, 143) mukaan fyysisen vahingoittumisen pelon lisäksi asiakas saattaa pelätä epäonnistumista, häpeää ja omien tunteidensa kontrollin menetystä. Myös hylätyksi tulemisen pelko ja itsearvostuksen puute voivat vaikuttaa asiakkaan toimintaan palvelussa. Ryhmäpaine saattaa osoittautua asiakkaalle suuremmaksi pelon aiheuttajaksi, kuin itse suoritus. (Aalto 1998, 5, 21.) Pelot eivät välttämättä näy suorina pelkoreaktioina, vaan ne ilmenevät erilaisina haavoittuvuuksina ja estoina asiakkaan toiminnassa (Toskala 1997, 194.)

Ohjaajalla on suuri rooli asiakkaan turvallisuuden tunteen suhteen palvelussa. Asiakkaiden ohjeistus ja perehdytys toimintaan vähentävät pelkoja tilanteesta, mutta liiallinen turvallisuustekijöiden ja riskien esitleminen saattaa kuitenkin kasvattaa tai herättää pelkoja. Tärkeitä ohjaajan ominaisuuksia asiakkaan psyykkisen turvallisuuden lisäämiseksi ovat ammattitaito, asiallisuus, ystävällisyys, rauhallisuus ja esimerkillisyys. Ohjaajalle tärkeitä taitoja ovat myös ryhmäjohtajana toimiminen sekä kyky luoda kontakti ryhmään. Ohjaajan tulee ottaa asiakkaan toiveet ja pelot huomioon ja olla väheksymättä niitä. Ohjaajan on osattava lukea asiakasta, ja tunnistettava pelon merkkejä, koska yleensä peloista vaietaan. Merkkejä pelosta ovat esimerkiksi lihasjännitys, huimaus ja heikotuksen tunne, hengenahdistus ja puhevaikeudet tai ylipuheliaisuus. (Verhelä 2007, 146–149.)

2.5 Kuluttajaturvallisuusvalvonta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes toimii kuluttajaturvallisuusasioiden osaamiskeskuksena, johon kuluttajaturvallisuuteen liittyvä erikoisalojen osaaminen on keskitetty. Tukes myös ohjaa kuluttajaturvallisuusvalvontaa valtakunnallisesti ja järjestää koulutusta kuluttajaturvallisuusvalvojille. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, 2011.)

Kuluttajaturvallisuusvalvonnasta vastaa turvatekniikan keskus. Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten tulee täyttää kuluttajaturvallisuuslainsäädännön vaatimukset, eivätkä ne saa aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Valvontaviranomaiset eivät myönnä hyväksymisiä turvallisille tuotteille, vaan elin-

keinonharjoittajan tehtävä on vastata siitä, että tuote on turvallinen. Yhteistyössä Tukesin kanssa valvonnassa toimii aluehallintovirastot ja kuntien terveystarkastajat, jotka suorittavat tarkastukset myyntipaikoissa. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, 2011.)

Eri palveluiden turvallisuutta varmistettaessa ja palvelun vaatimuksenmukaisuutta arvioitaessa voidaan käyttää apuna kuluttajaturvallisuuden valvontaohjeita. Tärkein ohje ohjelmapalveluyrittäjän kannalta on kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Myös kuluttajaviraston ohje kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista sisältää oleellisia ohjeistuksia ohjelmapalveluyrittäjälle asiakkaalle annettavia ennakkotietoja koskien.

2.6 Kuluttajaviraston ohjeet

Kuluttajavirasto on laatinut vanhaan tuoteturvallisuuslakiin (914/1986) perustuvat ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Ohjeet on julkaistu vuonna 2003 ja tämän jälkeen tuoteturvallisuuslakia on uudistettu vuonna 2004. Ohjeiden tarkoituksena on tuoteturvallisuuslain nojalla määrittää vähimmäisvaatimukset ohjelmapalvelujen turvallisuudelle sekä ennaltaehkäistä tapaturmia. (Kuluttajavirasto 9/2003, 3.)

Verhelän (2007, 105) mukaan ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi kattavat yksityiskohtaisesti kaikki yrityksen toiminnan turvallisuuteen vaikuttavat osatekijät, mm. markkinointiin, turvallisuusasiakirjaan sekä henkilöstön perusvaatimuksiin liittyvät ohjeet.

Kuluttajaviraston ohjeet ovat yleisohje kaikille ohjelmapalveluita tarjoaville yrityksille, ja niitä tulee soveltaa palveluun sopiviksi, ottaen huomioon toiminnan fyysinen ja psyykkinen vaativuus (Kuluttajavirasto 9/2003, 3). Kiipeilypalveluihin ei ole annettu yksityiskohtaisia erityisohjeita, joten niihin sovelletaan kuluttajaviraston yleisohjetta.

Palveluntarjoajan tulee ottaa huomioon se, että Kuluttajaviraston ohjeet eivät ole lainsäädäntöä, eivätkä kirjaimellisesti velvoittavia. Laki kuluttaja hyödykkeiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75 (KutuL) kuitenkin määrää, että valvontaviranomaisten ohjeet ja suositukset on otettava huomioon yhtenä tekijänä kuluttajapalveluksen vaarallisuutta arvioidessa. Onnettomuus tilanteessa viranomaiset arvioivat miten annettuja ohjeita on noudatettu. Käytännössä kuluttajaviraston ohjeita tulee siis noudattaa.

2.7 Lainsäädäntö

Kaupallista toimintaa harjoittavan ohjelmapalveluyrityksen toimintaa säätelevät monet lait, asetukset ja normit. Ohjelmapalveluita koskevan lainsäädännön tarkoituksena on turvata sekä asiakkaiden turvallisuus palveluissa että yrityksen oma toiminta. (Lackman yms. 2003, 57.)

2.7.1 Laki kulutushyödykkeiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75 (KutuL)

Laki kulutushyödykkeiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (KutuL) korvasi entisen tuoteturvallisuuslain vuonna 2004. Laki koskee elinkeinonharjoittajan tarjoamia ja suorittamia kulutustavaroita ja kuluttajapalveluksia. (KutuL 1§) Elinkeinonharjoittajien lisäksi laki koskee kaikkia voittoa tavoittelevia palveluntarjoajia, kuten kuntia, seurakuntia, järjestöjä ja yhdistyksiä. (Arvonen 2004, 51.) Tämä laki lienee keskeisin ohjelmapalvelujen tarjoajan kannalta.

Lain mukaan kulutustavarasta tai palvelusta ei saa aiheutua vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, ja palvelusta ja siihen liittyvistä riskeistä on annettava riittävä ja oikea tieto asiakkaalle. Palveluntarjoaja on velvollinen ilmoittamaan valvontaviranomaiselle vaarallisesta tuotteesta tai palvelusta, ja hänen on samalla ilmoitettava mihin toimenpiteisiin hän on ryhtynyt turvallisuuden lisäämiseksi. Toimintaohjeet, varoitukset ja palveluihin liittyvät vaarat on selvitettävä kuluttajalle ennen palvelua. (Arvonen 2004, 51; KutuL 4§.)

Kuluttajapalvelus on vaarallinen, jos sen suorittamistapa tai palvelussa käytettävä tavara on viallinen tai puutteellinen tai, jos palveluksesta on annettu totuudenvastaisia, harhaanjohtavia tai puutteellisia tietoja, ja näiden vuoksi palvelusta on aiheutunut vaaraa terveydelle tai omaisuudelle. Muussa tapauksessa tuotetta pidetään turvallisena. (KutuL 7§)

Kuluttajaturvallisuuslakia valvovat kuluttajavirasto, aluehallintovirasto ja kuntien terveyslautakunnat. Edellä mainitut viranomaiset valvovat lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten noudattamista sekä pyrkivät ehkäisemään kulutustavaroihin ja palveluksiin liittyviä vaaroja. (Verhelä 2007, 85.) Valvonnan on oltava suunniteltua, laadukasta ja säännöllistä. (KutuL 15§.)

Valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajaa toteuttamaan toimenpiteitä ehkäistäkseen palveluun liittyviä vaaroja tai määrätä palveluntarjoajan keskeyttämään toimintansa, kunnes määrätyt toimenpiteet on suoritettu. (KutuL 22§.)

2.7.2 Muita ohjelmanpalvelujen turvallisuutta koskevia lakeja

Vahingonkorvauslain (412/2003) mukaan ohjelmanpalveluyrittäjä on velvollinen korvaamaan asiakkaalle tapahtuneen vahingon, jos se on tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutettu, eli jos ohjelmanpalvelussa on tapahtunut virhe tai laiminlyönti. Yrittäjä on vastuussa myös henkilökuntansa sekä alihankkijoidensa tekemisistä.

Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyihin kaappoihin sovelletaan kuluttajansuojalakea (38/1978), joka on huomioitava suunniteltaessa markkinointia ja asiakkaalle annettavia ennakkotietoja.

Suunniteltaessa yrityksen toimintaa ja palveluja on huomioitava myös terveydensuojelulaki (763/1994), jonka mukaan toiminnan ja palvelujen tuottaminen on suunniteltava siten, että asiakkaan terveyttä ylläpidetään ja edistetään.

Pelastuslaki (468/2003) sekä valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003) velvoittavat yrityksen laatimaan pelastussuunnitelman tiloihin, joissa on runsaasti yleisöä tai asiakkaita, esimerkiksi yli 500 m² kokoisiin urheiluhalleihin ja yrityksiin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 30. Pelastuslain 8. § mukaan rakennuksen omistaja tai haltija on velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä sekä varautumaan henkilöiden ja ympäristön suojelemiseen vaaratilanteissa sekä varautumaan sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin se omatoimisesti kykenee.

Työntekijöiden turvallisuudesta määrätään työturvallisuuslaissa (738/2002). Tapaturmavakuutuslaki (608/1948) takaa työntekijälle lakisääteisen vakuutusjärjestelmän, joka korvaa työssä tapahtuneista tapaturmista ja ammattitaudeista aiheutuvia menetyksiä.

3 TURVALLISUUSASIAKIRJA

Yrityksen turvallisuussuunniteluun kuuluu oleellisesti turvallisuusasiakirjan ja/tai turvallisuussuunnitelman luominen. Turvallisuusasiakirja on toiminnanharjoittajan laatima dokumentti, josta tulee selvittää yrityksen toimenpiteet, joilla toiminta voidaan taata mahdollisimman turvallisena. (Kuluttajavirasto 9/2003, 4; Verhelä 2007 108.) Turvallisuusasiakirja luo perusteet yrityksen turvallisesti toteutettuun toimintaan ja turvallisuustyöhön. Tämän lisäksi hyvin tehty turvallisuusasiakirja toimii yrityksen henkilökunnan perehdyttämismateriaalina ja oppaana. (Verhelä 2007, 108–109.)

Turvallisuusasiakirjan laadintaan on erilaisia malleja, kuten Kuluttajaviraston laatima malli turvallisuusasiakirjasta (Kuluttajavirasto 3/2003). Turvallisuusasiakirjasta tulee selvittää ainakin seuraavat asiat: turvallisuusvastaava(t), työntekijöiden toimenkuvat, asiakasryhmät, rakennukset ja rakenteet, turvallisuusvälineet, muut varusteet, riskit, toimintaohjeet onnettomuus- ja hätätilanteisiin ja onnettomuuskirjanpito (Kuluttajavirasto 9/2003, 23–25; Verhelä 2007, 109–111). Kuitenkin jokainen yritys tekee asiakirjasta sellaisen, joka vastaa heidän tarpeitaan turvallisuuden lisäämiseksi (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö 2002, 11). Turvalli-

suusasiakirjaa päivitetään jatkuvasti tai ainakin toiminnan muuttuessa. Suositeltavaa olisi, että asiakirja otettaisiin tarkasteluun sovituin väliajoin, jolloin sen päivittäminen ei unohtuisi. (Kuluttajavirasto 9/2003, 6.)

Jos ohjelmapalvelu koostuu useammasta toiminnasta tai toimintapaikasta, pitää yrityksen tehdä turvallisuusasiakirjaan liitteeksi erilliset turvallisuussuunnitelmat jokaisesta palvelusta. Turvallisuussuunnitelma sisältää kuvauksen toiminnasta tai toimintapaikasta, vastuuhenkilöt yhteystietoineen, ajo- ja evakuointiohjeet karttoineen, riskit ja niiden hallinnan, toimintaohjeet onnettomuus- ja hätätapauksissa, yleiset toimintaohjeet. (Kuluttajavirasto 9/2003, 7-8.)

4 KIIPEILY

4.1 Kiipeily ennen ja nyt

Kiipeily on ollut kautta historian osa ihmisen elämää. Alkuihmisillä se on ollut tärkeä taito ruuan hankinnan ja eloonjäämisen kannalta. Nykypäivään mennessä kiipeily on muodostunut harrastusmuodoksi, jossa haetaan elämyksiä sekä omia fyysisiä ja psyykkisiä rajoja.

1700-luvun lopulla vuoristokiipeily alkoi levitä Euroopassa. 1800-luvun puolivälissä se yleistyi, ja sitä alettiin pitää luonnossa tapahtuvana urheiluna. Englantilaiset valloittivat suurimman osan Alppien korkeista huipuista, ja vuonna 1857 Lontoossa perustettiin The Alpine Club. Tuolloin kiipeilytekniikka oli alkeellista, ja varusteet puutteellisia, mutta edelleen vuosia 1854–1865 pidetään kiipeilyn kultaaikana. (Koski & Arasola 2005, 11; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 5.)

Suomessa kiipeilyharrastus alkoi 1950-luvun puolessa välissä ja Suomen ensimmäinen kiipeilyseura Suomen Alppikerho perustettiin 1962. Tuolloin kiipeily oli lähinnä harjoittelua isoja vuoria varten, ja kiipeily suoritettiin teknisenä kiipeilynä, jossa nousuissa käytetään apuna erilaisia välineitä kuten jalkalenkkejä ja köysitikkaita. Vuonna 1975 kiipeilyn harrastaminen yleistyi, ja kiipeily muuttui va-

paakiipeilyksi, jossa käytetään vain omia voimia ja kallion luonnollisia otteita. 1980-luvulla kiipeily levisi pääkaupunkiseudulta muuallekin Suomeen. 1990-luvulla puhuttiin jo kiipeilybuumista, jota mm. Veikka Gustafssonin lajille tuoma julkisuus aiheutti. (Koski & Arasola 2005, 11–12; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 5.)

Kiipeilyn voimakkaaseen yleistymiseen vaikutti myös sisäseinien rakentaminen. Kiipeilyseiniä ja otteita alettiin tuottaa teollisesti 1980-luvulla, ja seinäkiipeilystä tuli erillinen urheilukiipeilymuoto. Ensimmäinen seinäkiipeilytila rakennettiin Kauniaisiin 1980-luvun lopussa, ja muutaman vuoden sisällä sisäseiniä oli rakennettu jo useisiin suuriin kaupunkeihimme. Nykyään kiipeilyseiniä löytyy niin koulujen liikuntasaleista kuin päiväkotien leikkihuoneista ja suuria kiipeilyhalleja on lähes jokaisessa suuremmassa kaupungissa. (Koski & Arasola 2005, 12–13.)

2000-luvun kiipeilybuumi on ollut boulderointi eli kiipeily matalalla ilman varmistuksia. Tämä kiipeilymuoto on yleistynyt räjähdysmäisesti sekä ulkona siirtolohkareilla että sisäseinillä. Tämän myötä on rakennettu myös erityisiä boulderpaikkoja, joissa on matalampia eri profiilisia seiniä. (Koski & Arasola 2005, 12–13.)

4.2 Suomen kiipeilyliitto ry

Suomen Alppikerho toimi vuodesta 1962 vuoteen 1994, jolloin perustettiin Suomen kiipeilyliitto ry. (SKIL). Se on toiminut siitä lähtien suomalaisen kiipeilyn kattojärjestönä. SKIL on jäsenenä kiipeilyn kansainvälisessä kattojärjestössä Union Internationale des Associations d'Alpinisme'en (UIAA) sekä Suomen Liikunta ja Urheilussa (SLU). SKIL:n tarkoituksena on muun muassa edistää kaikenlaista kiipeilyä Suomessa, hoitaa yhteyksiä ulkomaisiin kiipeilyjärjestöihin, sekä valvoa ja edistää suomalaista kilpakiipeilyä. (Suomen kiipeilyliitto ry, 2011.)

Yksi SKIL:n tärkeimmistä tehtävistä on kehittää, tarjota ja valvoa kiipeilykoulutustoimintaa. On tärkeää, että kiipeilykoulutus on laadukasta, kehittyvää ja vastuullista. SKIL on luonut kiipeilytoiminnan koulutukselle yhtenäisen koulutussi-

sällön ja – linjan. Kansainvälinen yhteistyö muiden maiden kiipeilyjärjestöjen ja UIAA:n kanssa auttaa pitämään SKIL:n koulutusjärjestelmän ajan tasalla ja kehittämään sitä. (Koski & Arasola 2007, 15–16.)

SKIL:n koulutusjärjestelmän tavoite on varmistaa turvallinen ja laadukas ohjaajataso tuottamalla auktorisoituja köysitoiminta- ja kiipeilyohjaajia sekä kouluttajia. Ohjaaja- ja valmentajakoulutuksen lisäksi SKIL järjestää myös kiipeilykursseja. (Suomen kiipeilyliitto ry, 2011.)

4.3 Kiipeilyn eri muodot

Kiipeilyvarusteiden ja – tekniikan kehittyessä alkoi kehittyä myös erilaisia kiipeilylajeja. Kiipeilylajit eroavat toisistaan sääolosuhteiden, välineiden vaativuuden, vaikeuden ja riskien osalta. Kiipeilyä voi harrastaa niin sisällä, ulkona, kotikalliolla, vuorilla kuin jääputouksillakin. Monipuoliset kiipeilyn eri muodot tarjoavat jokaiselle mahdollisuuden harrastaa lajia juuri itselle sopivalla tasolla ja tavalla.

4.3.1 Boulderointi

Boulderointi on kiipeilyä ilman varmistuksia niin matalalla, että kiipeilijä voi hypätä alas loukkaantumatta. Turvallinen korkeus riippuu alastuloalustasta, joka voi sisällä olla iso ja paksu patja tai ulkona terävä kivikko. Etenkin ulkona epätasaisessa maastossa alastulon turvallisuutta lisätään mukana kannettavalla alastulopadjalla sekä spottaamalla kiipeilijää. Spottaus tarkoittaa kiipeilijän selän takana kulkemista ja varmistamista, että kiipeilijä putoaa turvallisesti maahan jaloilleen. Hallitsemattomasta alastulosta seuraa helposti erilaisia vammoja, kuten nilkan nyrjähdyksiä. Boulderoinnissa vammat ovatkin yleisempiä kuin köydellä kiivettäessä, mutta eivät yleensä vakavia. (Koski & Arasola 2005, 19; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 8.)

Boulderointia voi harrastaa esimerkiksi sisäkiipeilyseinillä, kalliolla tai isolla siirtolohkareella. Suomessa boulderoinnin suureen suosioon vaikuttaa korkeiden kal-

lioiden vähyys ja siirtolohkareiden suuri määrä. Boulderointi on hyvä tapa tutustua kiipeilyyn, koska välineitä tarvitaan vähän, ja köysikiipeilyssä käytettävää varmistustekniikkaa ei tarvitse osata. (Koski & Arasola 2005, 19.)

4.3.2 Seinäkiipeily

Seinäkiipeily on kiipeilyä keinotekoisilla kiipeilyseinillä, jotka rakennetaan kestävästä lujitemuovista tai vanerilevystä ja johon on kiinnitetty erilaisia kallion koloja ja muotoja jäljitteleviä muotoja otteiksi. Kiipeilyseinä voidaan tehdä suoraksi tai päällekaatuvaksi, ja siihen voidaan rakentaa erilaisia katonylityksiä, hyllyjä tai mitä vain rakentajan mielikuvitus ja budjetti mahdollistavat. Lujat rakenteet ja oikein tehdyt varmistuspisteet luovat turvalliset olosuhteet seinäkiipeilyyn, mutta boulderointiin verrattuna seinäkiipeily sisältää enemmän toiminnallisia ja välineellisiä riskejä. Tämän takia kiipeilyn harrastaminen olisi hyvä aloittaa ohjatulla alkeiskurssilla, jossa opitaan perusvälineiden käyttö, varmistaminen, tarvittavat solmut sekä turvallinen toiminta yläköysikiipeilyssä. (Koski, Arasola 2005; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 8.)

4.3.3 Yläköysikiipeily

Köydellä kiipeäminen aloitetaan aina yläköysikiipeilystä, joka on huolellisesti toimien ja ohjeita noudattaen varsin turvallinen tapa harrastaa kiipeilyä. Yläköydellä kiivettäessä köysi kulkee kiipeilijän valjaista kiipeilyseinän yläosassa olevan ankkuripisteen kautta maassa olevan varmistajan valjaissa olevaan varmistuslaitteeseen. Varmistajan tehtävä on pitää köysi kireällä poistamalla köyteen tulevaa löysää sitä mukaa kun kiipeilijä kiipeää reitillä ylöspäin. Köyden kiristämiseen varmistaja tarvitsee oikeanlaista varmistustekniikkaa ja varmistusvälineen käytön hallintaa. Kiipeilijän lipsahtaessa otteelta varmistaja hallitsee köyttä, jolloin kiipeilijä jää roikkumaan sen varaan. Putoamisen pituus riippuu köydessä olevan löysän määrästä, köyden joustavuudesta ja kiipeilijän painosta. (Koski & Arasola 2005, 19–20; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 18.)

Yläköysikiipeilyyn liittyvät riskit liittyvät yleensä huolimattomuuteen, tietämättömyyteen, välinpitämättömyyteen tai väärään toimintaan. Vaarat ja riskit voivat johtua kiipeilijästä, varmistajasta tai jostakin ulkopuolisesta tekijästä. Yläköysikiipeilyssä yksi kiipeilijän toimintaan liittyvä vaaratekijä on heilurit kiipeilijän kiiwetessä liikaa sivuun köysilinjalta ja pudotessa köyteen. Myös negatiivinen seinä aiheuttaa heilureita yläköydellä kiiwetessä. Mitä negatiivisempi seinä on, sitä isompi heiluri muodostuu kiipeilijän pudotessa köyteen, ja matalalla ollessaan kiipeilijä voi osua maahan pudotessaan. Siksi hyvin negatiiviset seinät soveltuvat huonosti yläköysikiipeilyyn. (Koski & Arasola 2005, 19–20, 78–81; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 20.)

Varmistajan toimintaan liittyviä riskejä ovat liian löysä köysi, huono sijoittuminen ja vaatteista roikkuvat narut tai pitkät hiukset, jotka saattavat joutua varmistuslaitteen väliin. Hyvä varmistuspaikka on noin 1-2 metrin säteellä köysilinjan alla. Liian kaukana ollessaan varmistaja saattaa paiskautua seinään kiipeilijän pudotessa köyteen. Pahimmassa tapauksessa varmistajan ote köydestä irtoaa, jolloin kiipeilijä jää varmistamatta ja putoaa maahan. (Koski & Arasola 2005, 81; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 19.)

Varmistajan tulee varmistaa, ettei hänestä roiku mitään sellaista, joka voisi joutua varmistuslaitteen väliin ja aiheuttaa sen tukkiutumisen. Varmistajan on hallittava oikea varmistustekniikka käyttämällä varmistuslaitteella ja keskityttävä koko ajan kiipeilijään ja varmistamiseen. Myös viereisen reitin kiipeilijää kannattaa tarkkailla, etteivät kiipeilijät pääse heilahtamaan toisiaan päin. Varmistajan on tärkeää olla koko ajan valppaana niin, ettei mikään häiriötekijä ympärillä pääse herpaannuttamaan hänen varmistamistaan. (Koski, Arasola 2005, 81; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 19.)

4.3.4 Alaköysikiipeily

Alaköysikiipeily eli liidaaminen poikkeaa yläköysikiipeilystä erittäin paljon ja asettaa paljon suuremmat vaatimukset sekä varmistajalle että kiipeilijälle. Liidatessa kiipeilijä vie köyttä mukanaan laittaen sitä reitin varrella sijaitseviin väli-

varmistuspisteisiin. Kun yläköyskiipeilyssä putoaminen oli lähinnä köyden vaaraan jäämistä, voi liidatessa putoamiset olla useita metrejä. Liidaaja tippuu vähintään kaksi kertaa sen matkan, jonka hän on kiivennyt edellisen välivarmistuksen yläpuolelle. Liidauksen tulee aloittaa aina kokemusta omaavan henkilön opastuksella ja vasta kun on tarpeeksi kokemusta kiipeilystä ja varmistamisesta. Liidaamiseen liittyy yläköyskiipeilyä enemmän vaaratekijöitä jotka kiipeilijän tulee tiedostaa ennen liidauksen aloittamista. (Koski & Arasola 2005, 83; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 21.)

Liidaajan varmistaminen on yläköysivarmistamista haastavampaa. Varmistajan tulee olla erityisen valppaana, sillä hänen on syötettävä köyttä liidaajalle ja varotettava samalla ettei köydessä ole liikaa löysää. Varmistajan on koko ajan kyettävä ennakoimaan liidaajan putoamisesta aiheutuvat vaaratilanteet. Huomattavasti painavampaa liidaajaa varmistessa olisi hyvä kiinnittää varmistaja alankkuripisteeseen, jotta varmistajan ilmaan nousemiselta vältyttäisiin kiipeilijän pudotessa. (Koski & Arasola 2005, 84, Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 22.)

Liidaajan on syytä harjoitella mahdollisimman paljon köyden klippaamista välivarmistuksiin ennen itse liidauksen aloittamista. Väärin tehty klippaus voi olla putoamistilanteessa vaarallinen. Koska putoamiset ovat liidatessa pidempiä, liittyy niihin enemmän riskejä, ja siksi niitäkin kannattaa harjoitella. Ennen liidaamaan lähtöä tulee varmistaa myös, että köysi riittää kiivettävälle reitille. Liian lyhyt köysi voi loppua kesken kiipeilijää laskettaessa alas. (Koski & Arasola 2005, 88–91; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 23.)

4.3.5 Kalliikiipeily

Kalliikiipeily tarkoittaa kiipeilyä luonnon muovaamilla kallioilla. Kalliikiipeilyä voi harrastaa teknisenä kiipeilynä tai vapaakiipeilynä. Teknisessä kiipeilyssä kiipeilijä käyttää apunaan itse asettamia varmistuksia käsi- ja jalkaotteina. Vapaa-kiipeilyssä etenemiseen käytetään ainoastaan omia käsiä ja jalkoja sekä kallion luonnollisia muotoja. (Koski & Arasola 2005, 21.)

Kalliokiipeilyä voi harrastaa niin ylä- kuin alaköydelläkin. Luonnossa yläköysivarmistusten rakentaminen edellyttää tietoa ja kokemusta. Alaköydellä kiivetessä kiipeilijä voi käyttää kiinteitä varmistuspisteitä, joita on asennettu joillekin kallioille. Kiinteät liima- tai porahaat ovat turvallisia, jos ne on asennettu oikein. (Koski & Arasola 2005, 20–21.)

Seuraava askel kalliokiipeilyssä on luonnollisesti varmistettava kiipeily, jossa kaikki varmistaminen tapahtuu kiipeilijän mukanaan kuljettamien mekaanisten välineiden avulla. Näitä luonnollisia varmistusvälineitä asennetaan tavallisimmin kallion halkeamaan, johon ne rasittaessa kiilautuvat tai laajentuvat mekaanisesti. (Koski & Arasola 2005, 21.) Luonnollisella varmistamisella kiipeäminen vaatii paljon kokemusta ja opettelua. Kiipeilijän tulee osata arvioida mm. varmistusten välimatka, kallion laatu, vetokulmat, kiilan ja asennuksen kestävyys sekä varmistusvälineiden käyttöä rajoittavat tekijät. (Suomen kiipeilyliitto ry 2007, 23.)

4.3.6 Muut kiipeilyn muodot

Edellä mainittujen kiipeilymuotojen lisäksi on olemassa vielä mm. jääkiipeilyä, vuorikiipeilyä sekä mixed-kiipeilyä, joka koostuu kallio-, jää- ja vuorikiipeilyn sekoituksesta.

Jääkiipeilyssä apuvälineinä käytetään jäykkäpohjaisiin kenkiin kiinnitettäviä jäärautoja ja käsissä jäähakkuja. Jäällä voi kiivetä yläköydellä tai alaköydellä, jolloin varmistus tapahtuu jäähän kierrettävillä metalliruuveilla. Jääkiipeilyyn kuuluu olennaisena osana myös jään ominaisuuksien tunteminen. (Koski & Arasola 2005, 23; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 6.)

Vuorikiipeily on se kiipeilyn muoto, josta koko laji on alkanut. Tavoitteena vuorikiipeilyssä on vuoren huippu, johon etenemisessä ei mietitä kiipeilytapaa. Vuorikiipeilyä voi harrastaa vain ulkomailla, koska Suomessa ei ole vuoria. Kiipeilijästä riippumattomat vaaratekijät kuten sääolosuhteet, korkeus, jää-, lumi- ja kivi- vyöryt tekevät lajista hyvin paljon tietoa ja kokemusta vaativan. Omien kiipeily-

taitojensa lisäksi vuorikiipeilijän on tunnettava hyvin oma elimistö ja sen rajat. (Koski & Arasola 2005, 25; Suomen kiipeilyliitto ry 2005, 6.)

4.4 Kiipeilyn varusteet

Kiipeily on luonteeltaan välineurheilua, ja se vaatii harrastajaltaan panostusta varusteisiin. Toisaalta kiipeilyssä voi pärjätä hyvin vähilläkin varusteilla. (Lourens 2005, 36–38.) Perusvarusteisiin kuuluvat kiipeilykengät, -valjaat, -köysi, sulkurenkaat, nauhalenkit eli slingit, varmistusvälineet ja magnesium. Kypärän käyttö ulkokallioilla kiipeillessä on tärkeää, sillä se suojaa päätä ylhäältä tippuvilta kiviltä ja esineiltä. Kiipeillessä vaatetus tulisi valita olosuhteiden mukaan niin, että ne ovat mukavat ja joustavat. (Creasey 1999, 22.) Vaatetuksessa ei tulisi roikkua mitään, mikä voisi joutua esimerkiksi varmistuslaitteen väliin (Koski & Arasola 2005, 52–53).

Kiipeily lajeista vähiten varusteita vaatii boulderointi, jossa tarvitaan ainoastaan kengät, ulkokallioilla mukana kannettava patja sekä halutessa magnesiumia ja otteiden putsausharja. Esimerkiksi tekninen kiipeily, jää- ja vuorikiipeily vaativat taas paljon niin kiipeilyn perusvarusteita kuin lajikohtaisia erikoisvarusteita.

Seinäkiipeily ei edellytä harrastajalta suuria varustehankintoja. Seinäkiipeilyyn tarvitaan kengät, valjaat, köysi, varmistusväline, sulkurengas ja halutessaan magnesiumipussi. Kiipeilyhalleissa on yleensä valmiiksi asennetut yläköydet, mutta alaköydellä kiipeävä tarvitsee oman köyden ja mahdollisesti jatkoja. Useimmat kiipeilykeskukset vuokraavat kaikkia tarvittavia varusteita, mutta omien varusteiden hankinta kannattaa niin turvallisuuden kuin mukavuudenkin takia.

Kiipeilyvarusteet eivät ole ikuisia. Kaikille varusteille on omat käyttöikäsuosituksensa, mutta niihin vaikuttaa oleellisesti varusteiden käyttö, käsittely ja huolto. Valjaiden suositeltu käyttöikä on noin viisi vuotta (Lourens 2005, 37). Köyden käyttöikä ei ole selvää sääntöä. Vähäisellä käytöllä samaa köyttä voi käyttää noin 2-5 vuotta ja runsaalla käytöllä 1-2 vuotta. Kaikkien varusteiden käyttöä ja

kuntoa on seurattava, ja rikkoontuneet varusteet on poistettava käytöstä. (Koski & Arasola 2005, 41, 62–63.)

5 TURVALLISUUS TAMPEREEN KIIPEILYKESKUKSELLE

Tampereen Kiipeilykeskuksen turvallisuustekijöitä ovat toimintaympäristö, toiminnassa käytettävät varusteet sekä yrityksen henkilökunnan ammattitaito, asenteet ja halu toimia turvallisesti. Myös asiakkaiden asenteet ovat yksi keskeinen turvallisuuteen vaikuttava tekijä. Asiakkaiden asenteisiin pystytään vaikuttamaan henkilökunnan omalla toiminnalla, kuten ennakkotietojen antamisella, opastuksella ja säännöistä kiinni pitämisellä. Turvallisuussuunnittelu on koko yrityksen toiminnan turvallisuuden perusta, ja siinä tulee huomioida kaikki turvallisuuteen vaikuttavat osatekijät.

Tavoitteenamme on tuottaa Tampereen Kiipeilykeskukselle turvallisuuden kehittämissuunnitelma, joka olisi sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen suhteessa palvelun laajuuteen ja yrityksen toimintaan. Seuraavassa tarkastelemme turvallisuustekijöitä Tampereen Kiipeilykeskuksen eri toimintaympäristöissä ja palveluissa.

5.1 Tampereen Kiipeilykeskuksen toimintaympäristö

Tampereen Kiipeilykeskuksen tilat koostuvat boulderpuistosta, köysiseinästä, kuntosalista, puku- ja pesutiloista, koulutustiloista sekä pienestä kiipeilyvarustemyymälästä. Halli on 530m² kokoinen ja paloturvallisuusohjeen mukaan tiloissa saa olla kerrallaan 100 ihmistä.

Boulderpuistossa on kiipeilyseinää yhteensä 300m². Seinien profiilit vaihtelevat positiivisesta 40 astetta päällekaatuvaan seinään. Puistosta löytyy myös kaksi siirtolohkarettä imitoivaa blockaa, joista löytyy niin suoraa seinää kuin kattoreittejäkin. Boulderpuiston seinäkorkeus on korkeimmillaan 4,8m ja kiipeilyreitit päättyvät seinän yläosan kanttiin. Blockassa reitit päättyvät lohkaroiden päälle, josta hypätään alas patjalle tietystä merkatusta kohdasta. Koko boulderpuiston lattiaa

peittää 0,5m paksu saumaton patja. Toisen lohkareen etuosassa on liikuteltavia patjoja, joita kiipeilijät saavat siirrellä tarpeensa mukaan.

Köysiseinää kiipeilykeskukselta löytyy 250m² verran. Seinä on 9m korkea ja siitä löytyy suoran seinän lisäksi päällekaatuvaa seinää sekä erilaisia katonylityskohtia. Kahden köysilinjan kohdalta seinä on yli 3 metriä ulkoneva. Näissä kohdissa saa kiivetä vain alaköydellä, jotta isommilta heilureilta välttyttäisiin kiipeilijän pudotessa köyteen. Muilla reiteillä kiivetään sekä ylä- että alaköydellä. Opinnäytetyömme tekohetkellä kiipeilykeskuksella oli rakenteilla uusi köysiseinä, jota tuli yhteensä 110m² verran. Uusi köysiseinä on kaikilta kahdeksalta köysilinjaltaan suoraa seinää.

Koulutustiloista löytyy 18m² kokoinen 3m korkea köysiseinä, joka on tarkoitettu vain koulutuskäyttöön. Lasten seinä on 12m² ja 3m korkea. Lisäksi tiloista löytyy 6m korkea katosta roikkuva jumppaköysi sekä 5m pitkä slackline.

5.2 Toiminnassa käytettävät varusteet

Merkittävä osa yrityksen turvallisuutta on toiminnassa käytettävien välineiden, laitteiden ja kaluston turvallinen kunto sekä niiden huolto- ja ylläpitotoimenpiteet. (Verhelä 2007, 51) Kiipeilykeskus vuokraa kiipeilytossuja, valjaita, liidiköysiä sekä varmistuslaitteita asiakkaiden käyttöön. Osa asiakkaista käyttää omia varusteitaan. Köysiseinällä on kiinteiksi asennettuna ankkurit yläköysille, yläköydet sekä varmistuspisteet alaköysikiipeilyyn. Myös kiipeilyseinän rakenteet ja kiipeilyseinän otteet ovat turvallisuuteen vaikuttavia kiinteitä varusteita kiipeilykeskuksella.

Kuluttajaviraston ohjeiden mukaan toiminnanharjoittajan, joka vuokraa välineitä kuluttajille omatoimisesti käytettäväksi, tulee tarkistaa välineiden kunto ja tarvittaessa huoltaa niitä. Asiakas tulee opastaa varusteiden oikeaoppiseen ja turvalliseen käyttöön. Ohjeiden mukaan myös kiipeilyseinien tulee täyttää kiipeilyseinästandardin mukaiset vaatimukset. Seinien rakenteista tulee olla piirustukset ja lujuuslaskelmat tehtynä sekä rakenteiden suunnittelija, rakentaja ja rakentamisajankohta tiedossa. Kuluttajaviraston suosituksen mukaan rakenteet tulisi suunnitella

ja rakentaa niiden tekemiseen perehtyneen ja erikoistuneen tahon toimesta. Kuluttajavirasto vaatii toiminnanharjoittajalta kirjalliset dokumentit toiminnassa käytettävien rakenteiden, välineiden ja varusteiden huoltosuunnitelmista sekä päiväkirjan niiden tarkastuksista ja huolloista. (Kuluttajavirasto 9/2003, 13, 26)

Kaikkien turvaamiseen tarkoitettujen kiipeilyvarusteiden tulee täyttää Euroopan unionin ja UIAA:n standardit, jolloin tuotteesta on löydettävä joko UIAA- tai CE-leima. UIAA on kansainvälinen kiipeilyn kattojärjestö, joka toimii yhteistyössä Euroopan unionin kanssa. EU ja UIAA ovat yhdessä standardisoineet kiipeilyvälineiden testausmenetelmät, laatuksiteerit sekä minimikestoarvot. CE-merkintä kiipeilyvälineessä tarkoittaa, että väline on saanut direktiivin hyväksynnän ja täyttää sen mukaiset laatuvaatimukset. UIAA:n leima tuotteessa tarkoittaa, että tuote on CE-hyväksytty ja sen jälkeen läpäissyt vielä UIAA:n testit, jotka joissain tapauksissa ovat tiukemmat kuin CE:n vastaavat. Välineiden lisäksi myös kiipeilyseinille on olemassa CE-standardi.

Valjaiden, köysien, sulkurenkaiden ja varustuslaitteiden sekä kiinteiden rakenteiden kuntoa tarkastetaan jatkuvasti aina käytön yhteydessä Tampereen Kiipeilykeskuksella. Yleisen ohjeen mukaan jos sulkurengas tippuu yli kahden metrin korkeudesta kovalle maalle eli kiipeilykeskuksella betonilattialle, varuste laitetaan suoraan hylkyyn. Kiipeilykeskuksella lattia on päällystetty pehmeällä juoksumatolla köysikiipeilyseinien alueelta, mikä suojaa varusteita, mikäli ne sattuvat tippumaan. Löystyneistä otteista on jokaisen asiakkaan ilmoitettava välittömästi jollekin työntekijälle, jonka tehtävä on pitää huoli, että ote tulee kiristettyä paikalleen. Varusteiden tarkastuksista ei kiipeilykeskuksella kuitenkaan ole aikaisemmin kirjoitettu päiväkirjaa eikä huoltosuunnitelmaa, jotka kuluttajavirasto vaatii. Yleisin syy varusteiden aiheuttamiin kiipeilytapaturmiin Suomessa on kuitenkin niiden väärin käyttö. Varusteiden rakenteellisista peittämisistä ei ole raportoitu lainkaan. (Junioriohjaajan opas kiipeilyseuroille, 19.) Varmistusvälineitä lainataan tai vuokrataan vain niiden käytön osaaville ja varmistusnäytön suorittaneille. Ryhmien kanssa ohjaaja opastaa asiakkaat välineiden oikeaoppiseen käyttöön ja valvoo koko kiipeilyn ajan heidän toimintaansa. Ohjaaja ei myöskään ole itse koskaan köydessä kiinni, jotta hän on tarvittaessa käytettävissä mahdollisissa ongelmatilanteissa.

5.3 Henkilökunta

Tampereen Kiipeilykeskuksella on kahden omistajan lisäksi kaksi vakituista työntekijää, kaksi tarvittaessa töihin hälytettävää työntekijää sekä yksi vakituinen kurssitoiminnan vetäjä. Työntekijöiden määrä on kohtalaisen pieni, joten yhteiset turvallisuuslinjaukset on helppo saada kaikkien tietoon. Kuluttajaviraston ohjeiden mukaan yrityksen henkilökuntaan kuuluvilla tulee olla toimintaan sopiva koulutus, ja heidät tulee olla perehdytetty työtehtäviinsä. Kaikilla työntekijöillä on lajitietoa ja – taitoa pitkän lajiharrastuneisuuden myötä. Jokaisella on omaan toimenkuvaansa tarvittava lajikohtainen koulutus ja perusteellinen perehdytys työtehtäviin. Henkilökunnan pätevyys on varmistettu jokaisen kohdalla työhönotto-vaiheessa. Yrityksellä on nimettynä turvallisuusvastaava, minkä kuluttajavirasto vaatii.

Ohjelmapalvelujen toimialalla ammattitaito tarkoittaa mm. ryhmänopastamiseen tarvittavia taitoja, tuotteeseen liittyvän teknisen välineistön tuntemista ja hallintaa, toimintaan liittyvien riskien hallintaa sekä kykyä arvioida asiakkaan toimintakyky ohjatussa aktiviteetissa. Ryhmän kanssa toimiessa vuorovaikutustaidot, asiakaspalvelutaidot sekä ryhmän ohjaus-, johtamis- ja hallintataidot korostuvat. (Matkailun ohjelmapalvelujen normisto 2004, 18–19.)

Tampereen Kiipeilykeskuksen työntekijöillä erityisen tärkeitä ominaisuuksia turvallisuuden kannalta ovat oikeanlainen asenne sekä asiakaspalvelu-, vuorovaikutus-, ja lajikohtaiset taidot. Työntekijöiden on toimittava esimerkillisesti ja huolehdittava siitä, että turvallisuutta koskevia ohjeita ja sääntöjä noudatetaan. Sääntöjen noudattamatta jättämiseen on myös osattava puuttua. Ryhmiä ohjaavilla työntekijöillä myös ryhmänopastamisessa tarvittavat taidot korostuvat. Turvallisuutta koskevat ohjeet on osattava kertoa selkeästi ja oleellisia asioita korostaen.

Ammattitaitoa voi hankkia joko koulutuksen tai kokemuksen kautta. Ohjelmapalvelujen toimialalla kokemuksen kautta hankittu osaaminen korostuu. Oikea asenne sekä palvelujen tuottajan henkilökohtaiset ominaisuudet täydentävät ammattitaitoa. (Matkailun ohjelmapalvelujen normisto 2004, 18.)

Henkilökunnalla tulisi olla toiminnan luonne ja laatu huomioiden myös riittävät ensiaputaidot. Kuluttajavirasto ohjeistaa, että jokaisessa työvuorossa tulee olla vähintään yksi ensiaputaitoinen henkilö. Kiipeilykeskus tarjoaa kaikille työntekijöilleen ensiapukoulutukset. Niiden järjestäminen olisi aiheellista järjestää mahdollisimman pian, sillä osalla työntekijöistä EA1 on päässyt vanhenemaan.

5.4 Tampereen Kiipeilykeskuksen palvelut

5.4.1 Yksityisasiakkaat

Tampereen Kiipeilykeskuksella käy päivittäin yksityisiä asiakkaita, joihin lukeutuu niin ensikertalaisia kuin kokeneita kiipeilijöitä. Kaikki asiakkaat täyttävät ensimmäistä kertaa kiipeilemään tullessaan rekisteröintilomakkeen, jossa tulee mm. kertoa mahdolliset kiipeilyyn vaikuttavat sairaudet tai muut huomioitavat asiat ja hyväksyä kiipeilykeskuksen käyttöehdot. Käyttöehdot ovat kaikkien luettavissa keskuksen kassapisteen tiskillä. Osa asiakkaista on liittynyt kiipeilykeskuksen jäseniksi, jolloin he pääsevät kiipeilemään myös aukioloaikojen ulkopuolella.

Kuka tahansa pääsee kiipeilemään ennen aikaisempaa kiipeilykokemusta boulderpuiستoon, jossa ei tarvita turvallisuutta koskevia erityisiä lajikohtaisia taitoja. Köysiseinälle pääsee suorittuaan varmistusnäytön, joka pitää sisällään kasisolmun sekä varmistustekniikan osaamisen osoittamisen. Alle 18-vuotiaat kiipeilijät tarvitsevat huoltajan allekirjoittaman suostumuksen kiipeilyyn. Köysiseinällä varmistajana voi toimia 14 vuotta täyttänyt varmistusnäytön suorittanut henkilö. Alle 12-vuotiailla tulee olla huoltaja mukana valvomassa kiipeilemään tullessaan. (Tampereen Kiipeilykeskuksen käyttöehdot.)

Jokainen asiakas rekisteröidään tietokoneohjelmaan, josta näkee kunkin asiakkaan tiedoista, saako henkilö kiipeillä köysiseinällä, vai onko kiipeily rajoitettu vain boulderointiin hänen kohdallaan. Jokainen asiakas kirjautuu sisään tullessaan kiipeilemään, ja työntekijä näkee työpisteessään näytöltä kaikki sisään kirjautuneet asiakkaat. Varmistustekniikkaa osaamaton asiakas ohjataan joko boulderoimaan

tai kiipeilemään köysiseinällä ohjaajan opastuksella, jolloin asiakas opastetaan puoliautomaattisen varmistuslaitteen käyttöön, jota käytetään myös asiakasryhmi- en kanssa.

Yksityisen itsenäisesti kiipeilemässä käyvän asiakkaan toiminnan turvallisuuteen pystytään vaikuttamaan takaamalla hänelle turvallinen toimintaympäristö, turval- liset välineet ja varusteet sekä opastamalla heitä etenkin ensikertaa kiipeilemään tullessaan. Sekä asiakkaiden että työntekijöiden vastuuntuntoiset asenteet ovat perusedellytys turvalliselle toiminnalle. Kun turvallisen toiminnan merkitys on sisäistetty asennetasolla, on turvallisuus jokaiselle toiminnassa mukana olevalle henkilölle itsestään selvä osa tuotetta ja toimintaa. (Verhelä 2007, 50.) Työntekijät toimivat vastuuntunnon esimerkkeinä asiakkaille Tampereen Kiipeilykeskuksella ja osoittavat jatkuvasti toiminnallaan, että turvallisuus on tärkeä osa yrityksen toimintaa.

5.4.2 Ryhmät

Yksi kiipeilykeskuksen toiminnan osa-alueista on asiakasryhmät, joita ovat mm. koululaisryhmät ja yritysryhmät sekä polttari- ja syntymäpäiväryhmät. Ohjaaja toimii jokaisen ryhmän kanssa koko kiipeilytyksen ajan. Ryhmät opastetaan tur- valliseen kiipeilyyn sekä köysiseinällä että boulderpuistossa. Köysiseinällä ohjaa- ja opastaa heidät puoliautomaattisen varmistuslaitteen käyttöön, jolloin he voivat varmistaa toisiaan köysikiipeillessään. Ohjaaja on aina itse irti köydestä, jolloin hän pystyy valvomaan koko ryhmän toimintaa. Lapsiryhmissä varmistajina toimi- vat lapsien vanhemmat.

Ryhmien, erityisesti polttari- ja yritysryhmien kanssa on erityisehtona alkoholin käytön nollatoleranssi. Kiipeilemään tai varmistamaan ei pääse, jos on nauttinut alkoholia.

Ryhmien kanssa ohjaajan toiminta vaikuttaa suuresti koko ryhmän turvallisuu- teen. Ohjaajan asenne välittyy ryhmälle, ja ohjaaja toimii näin turvallisen toimin- nan esimerkkinä ryhmäläisille. Ryhmässä jokainen toimintaan osallistuva henkilö

vaikuttaa omalla toiminnallaan kaikkien osapuolien turvallisuuteen. Asenteiden lisäksi osapuolten toimintaan vaikuttaa heidän tietonsa turvallisuudesta eli se miten heidät on perehdytetty ja ohjeistettu mm. välineiden käyttöön ja mahdollisiin toimintaan liittyviin riskeihin. (Verhelä 2007, 51.)

5.4.3 Kurssitoiminta

Yksi Tampereen Kiipeilykeskuksen tarjoamista palveluista on kiipeilykurssit. Kiipeilykeskus järjestää viikoittain kiipeilyn peruskurssia, jossa asiakkaat koulutetaan turvalliseen itsenäiseen toimintaan kiipeilykeskuksen köysiseinällä. Kurssin keskeinen sisältö on kasisolmun sekä oikeaoppisen, Suomen kiipeilyliiton suositteleman nelivaiheisen varmistustekniikan opetteleminen sekä turvallinen käyttäytyminen sisäseinillä. (Tampereen Kiipeilykeskuksen kurssiesite.) Kurssin jälkeen asiakas voi seuraavalla kerralla kiipeilemään tullessaan suorittaa varmistusnäytön. Läpäistyään sen, hän saa toimia varmistajana kiipeilykeskuksen köysiseinällä.

Joka kolmas viikko kiipeilykeskuksella järjestetään liidikurssia, jolle voi osallistua yläköysikiipeilyä aikaisemmin harrastanut henkilö, joka taitaa kasisolmun ja oikeaoppisen varmistustekniikan. Liidikurssin keskeinen sisältö on liidaamisen varmistaminen, liidaamisen kokonaissuoritus sekä turvallisuus liidauksessa. (Tampereen Kiipeilykeskuksen kurssiesite.)

Suomen kiipeilyliiton koulutusjärjestelmän mukaan ylä- ja alaköysikiipeilyä sisätiloissa opettavan henkilön tulee olla vähintään Suomen kiipeilyliiton auktorisoima kiipeilyohjaaja. Tampereen Kiipeilykeskuksella kursseilla kouluttajana toimiva työntekijä on suorittanut Suomen kiipeilyliiton koulutusjärjestelmän kolmannen ja korkeimman kouluttajatason, kalliokiipeilykouluttaja. Tämä koulutustaso on myös kansainvälisen kiipeilyn kattojärjestön UIAA:n hyväksymä, nimellä The Rock Climbing Instructor. (Suomen kiipeilyliitto SKIL ry.)

Myös kuluttajaviraston ohjeiden mukaan yrityksen henkilökunnalla tulee olla toimintaan ja toimenkuvaansa soveltuva koulutus, ja osaaminen tulee olla varmennettu työpaikalla. (Kuluttajavirasto 9/2003, 11.)

5.4.4 Junioritoiminta

Tampereen Kiipeilykeskus tarjoaa ohjattua kiipeilyä myös lapsille ja nuorille. Junioriryhmään kuuluu 15 9-14-vuotiasta lasta, joille ohjataan kiipeilyä kerran viikossa. Harjoitus on kestoaltaan 1,5 tuntia, jonka aikana vuoroviikoin puolet ryhmästä harjoittelevat köysiseinällä kiipeilyä sekä varmistamista, ja puolet boulderoivat. Ryhmä on jaettu kahteen osaan lasten iän mukaan, isoihin ja pieniin. Joka harjoituskerralla on mukana kaksi ohjaajaa, joista toinen on vastuuhjaaja. Joskus mukana on myös yksi apuohjaaja. Köysiseinällä turvallisuus on huomioitu niin, että kukaan lapsista ei varmista itseksensä, vaan aina ohjaajan valvonnassa tai puoliautomaattisella varmistuslaitteella. Harjoituksissa edetään jokaisen lapsen henkilökohtaiset valmiudet huomioiden, ja sopivat harjoitteet valitaan jokaiselle yksilöllisesti.

Tampereen Kiipeilykeskuksen junioreiden ohjauksen tukimateriaalina on käytetty Junioriohjaajan opasta kiipeilyseuroille, joka on koottu keräämällä tietoa kiipeilyn ohjauksesta sekä seurojen junioritoiminnasta eri puolilta Suomea. Oppaan mukaan junioriohjaajan tulisi omata kiipeilykokemusta, kiipeilykoulutusta, ohjauskokemusta ja liikunta-alan asiantuntemusta sekä olla innokas ja vastuuntuntoinen ja toimia mielellään lasten kanssa. Suomen kiipeilyliiton suosituksen mukaan junioriohjaajalla tulisi olla suoritettuna vähintään köysitoiminnanohjaajakoulutus. (Junioriohjaajan opas kiipeilyseuroille 2006, 5.) Tampereen Kiipeilykeskuksella molemmilla ohjaajilla on köysitoiminnanohjaaja- tai sitä vastaava koulutus. Ohjaajia ollaan kouluttamassa kiipeilyohjaajiksi sekä 1-tason valmentajiksi.

Turvallisuuden edistämiseksi junioreiden kanssa noudatetaan aina muutamia sääntöjä, joista muistutetaan joka harjoituskerran yhteydessä. Köysiseinällä kiivetessä ohjaaja tarkistaa aina, että lasten hiukset ovat kiinni, eikä vaatteissa ole roikkuvia nauhoja, jotka voisivat joutua varmistuslaitteen väliin ja aiheuttaa sen jumiutumisen. Lapsilla varmistuslaite nousee aikuisia ylemmäksi, jolloin esimerkiksi hiusten joutuminen sen väliin on todennäköisempää kuin aikuisilla. Ristiintarkistusta eli kaverin varusteiden läpikäymistä ennen kiipeämään lähtöä korostetaan joka kerta. Ennen kiipeämään lähtemistä on pyydettävä ohjaajalta lupa. Itsekseen puoliautomaattisilla varmistuslaitteilla varmistavat lapset käyttävät pikalukollisia sulkuren-

kaita, jolloin ei ole sitä vaaraa, että sulkurenkaan portti jäisi auki. Ruuvillisia sulkurenkaita käytetään vain ohjaajan opastuksella. Ohjaaja tarkistaa lasten valjaat, että ne ovat tarpeeksi kireällä, sillä ne luiskahtavat pois paikaltaan helpommin kuin aikuisilla, koska lasten lantio on kapea. Boulderoidessa yläpuolella olevan kiipeilijän varomista korostetaan, ja ohjaaja valvoo, ettei vaaratilanteita synny. Venähdyksiä ja revähdyksiä vältetään joka harjoituskerralla huolellisella alkulämmittelyllä. Ryhmäläisten terveydentila on myös selvitetty ennalta. Lasten kanssa tyypillisiä ongelmia ovat yleinen levottomuus ryhmässä ja toisen kiipeilyparin häiritseminen. Harjoitukset pyritään suunnittelemaan niin, ettei turhia jonottamisia synny, jolloin lasten keskittymiskyky herkimmin herpaantuu. Lapsille kiipeilyä ohjattaessa ohjaajan tulee ensisijaisesti huolehtia turvallisuudesta ja vasta tämän jälkeen jakaa resurssejaan muille ohjaamisen osa-alueille. (Junioriohjaajan opas kiipeilyseuroille, 19.)

Junioreiden ohjaajan vastuulla on selvittää lasten vanhemmille, mitä junioriryhmään kuulumisen sisältää. Urheiluvakuutus ei kuulu junioreiden jäsenyyteen automaattisesti. Suomen kiipeilyliiton jäsenyys korvaa ainoastaan ohjaajan aiheuttamat tai välineen peittämisestä aiheutuneet vahingot, mutta ei lapsen itse aiheuttamaa loukkaantumista tai tapaturmaa. Kiipeilykeskus tarjoaa kaikille junioreille mahdollisuuden vakuutukseen, joka kattaa myös kaikki juniorin oman toiminnan aiheuttamat vahingot, joita ohjaajien toiminnanvastuuvakuutus ei kata.

5.5 Yleisimmät riskit Tampereen Kiipeilykeskuksella

Tekemämme riskianalyysin pohjalta voimme todeta, että suurimmat riskit kiipeilytoiminnassa liittyvät korkealta putoamiseen, jonka seurauksena voi olla vakava loukkaantuminen tai jopa kuolema. Yleisimmät riskit ovat kuitenkin lievempiä tapaturmia, joiden seurauksena ovat mustelmat, haavat ja venähdykset. Nämä ovat seurausta esimerkiksi siitä, että kiipeilijä tippuessaan kolhaisee itsensä kiipeilyotteisiin tai boulderoidessaan tippuu hallitsemattomasti patjalle. Köysikiipeilyssä todennäköisimmin kiipeilijä loukkaa itsensä matalalla ollessaan, sillä silloin kiipeilijällä on suurin riski tippua maahan. Erityisesti alaköydellä kiivetessä tämä riski on mahdollinen. Kuntosalilla yleisimmät riskit liittyvät tilan ahtauteen ja

asiakkaan väärään suoritustekniikkaan. Todennäköisimmät näistä syntyvät vammat ovat mustelmia, venähdyksiä ja rasitusvammoja. Slackline aiheuttaa paljon lieviä riskejä. Näitä riskejä minimoidaan mm. rajoittamalla slacklinen käyttöä ruuhka-aikaan.

Pahimmat riskit Tampereen Kiipeilykeskuksessa ovat epätodennäköisiä, mutta seurauksiltaan vakavia. Korkealta tippumisen lisäksi suurimmat riskit liittyvät asiakkaan huonoon asenteeseen turvallisuudessa sekä omien taitojen tai tietojen yliarvioimiseen. Tällaisella käyttäytymisellä voi aiheuttaa vaaraa itselleen sekä muille tilan käyttäjille.

5.6 Tampereen Kiipeilykeskuksen turvallisuuden arviointi

Turvallisuusasiat ovat tarkasti huomioituja Tampereen Kiipeilykeskuksella, mutta useampi turvallisuusasioita koskeva kirjallinen dokumentti puuttuu. Kunnan terveystarkastaja listasi lokakuussa 2010 kiipeilykeskuksella tekemässään tarkastuksessa puuttuviksi dokumenteiksi riskianalyysit, onnettomuus- ja läheltä piti – tilanteiden kirjanpidon, kuntosalin huolto- ja korjauskirjaukset sekä pöytäkirjan välineiden tarkastuksista sekä suunnitelman niiden huollosta. Tämän työn valmistuttua edellä mainitut puutteet korjaantuvat.

Tilojen ja varusteiden puitteissa Tampereen Kiipeilykeskuksen turvallisuus on kunnossa. Koska kiipeilykeskus on toiminut vasta vähän aikaa, eivät tilat ja varusteet ole vielä päässeet kulumaan. Nopeasti kuluvia varusteita on uusittu tarpeen mukaan. Työntekijät ovat asianmukaisesti koulutettuja, ja koulutusta jatketaan koko ajan. Valvonnalla, ohjeistuksella ja väärään toimintaan puuttumisella voidaan parhaiten ehkäistä vaaratilanteita. Tämän vuoksi tilassa on aina aukioloaikoina valvoja. Asiakasprofiilit, joista selviää mihin asiakkaan kiipeilytoiminta on rajattu helpottaa kiipeilytilan valvojan työtä ja parantaa turvallisuutta.

Kiipeilykeskuksella on lisäksi käytössä neljä kameraa, jotka tallentavat ympäri vuorokauden tapahtumia köysiseinällä, boulderseinällä sekä ulko-ovella. Kamerajärjestelmän ansiosta kaikki onnettomuus- ja läheltä piti – tilanteet pystytään

käymään läpi ja tarkistamaan, mikä tai mitkä tekijät johtivat tilanteeseen. Tapauksissa mahdollisesti ilmeneviin vaaratekijöihin puuttamalla pystytään kehittämään toimintaa niin, että vastaavilta tilanteilta vältyttäisiin jatkossa.

6 PROSESSIN KUVAUS

Joulukuussa 2010 saimme ensimmäisen kerran idean opinnäytetyömme tekemisestä yhdessä. Minnan suorittaessa työharjoittelua Tampereen Kiipeilykeskuksella heräsi ajatus opinnäytetyön laatimisesta kiipeilyyn liittyen ja mahdollisesti toimeksiantona Tampereen Kiipeilykeskukselta. Olemme molemmat suorittaneet luontoliikunnan ja elämyspedagogiikan suuntaavat opinnot, ja aihe tuntui molemmista mieltä. Mietimme aiheita Tampereen Kiipeilykeskuksen omistajien kanssa, ja lyhyen pohdinnan jälkeen päädyimme turvallisuusasiakirjan laatimiseen. Keskusteltuaamme opettajamme kanssa aiheestamme, suositteli hän meille turvallisuuden kehittämissuunnitelman tekoa itse turvallisuusasiakirjan sijaan, jotta vältyisimme asiakirjan käyttöön liittyvältä vastuulta. Näin ollen opinnäytetyömme valmis tuotos on turvallisuusasiakirjan kehittämissuunnitelma, jonka Tampereen Kiipeilykeskuksen omistajat muokkaavat lopulliseen asiakirjamuotoon.

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen tammikuussa 2011. Alusta asti oli selvää, että aikataulu tulee olemaan kiireellinen, koska opinnäytteen palautusajankohta osui maaliskuun 2011 loppuun. Tutkimussuunnitelman jälkeen ryhdyimme nopeasti itse työhön. Aloitimme varsinaisen opinnäytetyön teon laatimalla ajatuskartan, josta muodostui työmme sisällysluettelo.

Aloittaessamme turvallisuusasiakirjan työstämistä, pidimme ensin palaverin Tampereen Kiipeilykeskuksella, jolloin Tiina tutustui myös ensimmäisen kerran keskuksen tiloihin ja toimintaan. Ensimmäinen vaiheemme turvallisuusasiakirjan laatimisessa oli Tampereen Kiipeilykeskuksen riskien kartoitus, eli riskianalyysin teko, joita olemme täydentäneet koko prosessin ajan. Turvallisuusasiakirjan laatimisessa käytimme apuna kuluttajaviraston ohjeissa olevaa turvallisuusasiakirjan mallia, jota sovelsimme Tampereen Kiipeilykeskuksen toimintaan sopivaksi.

Työssämme meitä auttoi kunnan terveystarkastajan listaamat puutteet Tampereen Kiipeilykeskuksen turvallisuusasiakirjoista. Otimme tavoitteeksemme, että täydentäisimme vähintään kaikki nämä puutteet.

Työn onnistumisen kannalta on ollut tärkeää, että yhteydenpito toimeksiantajan kanssa on ollut jatkuvaa. Tämä on taannut sen, että työmme sisältö on juuri sitä, mitä he tarvitsevat. Minnan ollessa töissä Tampereen Kiipeilykeskuksella, on yhteydenpito ollut helppoa, toiminta tuttua ja tarvittavat tiedot yrityksestä helposti saatavilla.

Työmme loppuvaiheessa pidimme vielä palaverin Tampereen Kiipeilykeskuksen omistajien kanssa, jolloin esittelimme aikaansaannoksemme. Työhömmme oltiin tyytyväisiä, ja viimeiset täydennykset toimeksiantajan puolelta toteutettiin. Tämän jälkeen olimme valmiita luovuttamaan tuotoksemme heille.

7 POHDINTA

7.1 Työn arviointi

Tavoitteenamme oli tuottaa Tampereen Kiipeilykeskukselle turvallisuuden kehittämissuunnitelma, josta he hyötyisivät turvallisuusasiakirjan teossa. Halusimme tehdä asiakirjasta kuluttajaviraston ohjeiden mukaisen sovitettuna Tampereen Kiipeilykeskuksen toimintaan. Mielestämme onnistuimme tässä ja saimme työstämme positiivista palautetta myös Tampereen Kiipeilykeskuksen omistajilta. Uskomme, että tuotoksemme on hyödyllinen ja käyttökelpoinen kiipeilykeskuksen turvallisuuden kehittämisessä ja ylläpidossa.

Halusimme tehdä turvallisuuden kehittämissuunnitelmasta lyhyen ja ytimekkään, jotta se olisi mahdollisimman selkeä ja helposti luettavissa. Meille oli tärkeätä, ettei tuotoksestamme tule vain viranomaisten vaatima asiakirja, vaan että se herättäisi Tampereen Kiipeilykeskuksen työntekijät pohtimaan turvallisuutta. Kiipeilykeskuksen toiminnan laajetessa ja henkilökunnan määrän kasvaessa on myös hy-

vä, että yrityksen toimintatavat ja turvallisuuskäytännöt ovat koottuna yksiin kansiin.

Vilkan ja Airaksisen (2003, 41–42) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotettu opas tai ohjekirja tms. ei yksinään riitä opinnäytetyöksi, vaan myös teoreettinen tieto tulee osoittaa ja yhdistää työhön. Mielestämme työmme teoriaosuudessa on käsitelty turvallisuutta sopivassa laajuudessa toimeksiantaja yrityksen toiminnan kannalta.

Käytimme paljon lähteinä lakeihin pohjautuvia viranomaisohjeita sekä Suomen kiipeilyliiton tuottamaa materiaalia. Koemme nämä luotettaviksi lähteiksi. Suomalainen turvallisuuden ja ohjelmopalveluja käsittelevä kirjallisuus on myös mielestämme ollut luotettavaa lähdemateriaalia. Sen sijaan englanninkieliseen materiaaliin olemme suhtautuneet kriittisesti, sillä eri maiden turvallisuuskulttuuri saattaa poiketa omastamme. Jotkin vieraskieliset lähteet tuntuivat meistä enemmän kertomakirjallisuudelta kuin asiatekstiltä.

Koimme haastavaksi opinnäytetyömme teoriaosuuden kirjoittamisen tarkoituksenmukaiseksi turvallisuusasiakirjaa ajatellen, ilman että aihe karkaisi liian laajaksi. Ajoittain oli vaikea säilyttää työmme punainen lanka tekstiä tuottaessa. Pahimmat uhat työmme toteutumisen kannalta olivat tiukka aikataulu sekä se, että asumme eri kaupungeissa. Onnistuimme kuitenkin järjestämään tarpeeksi aikaa yhdessä työskentelyyn, jolloin saimme tehtyä työtämme paljon ja nopeasti. Pienistä vastoinkäymisistä huolimatta saimme opinnäytetyömme valmiiksi suunniteltua aikaisemmin.

7.2 Oma oppiminen

Opinnäytetyö prosessi on ollut opettavainen ja haastava projekti, jonka aikana olemme oppineet paljon lisää turvallisuusasioista ja turvallisuusasiakirjan laatimisesta. Olemme molemmat tehneet aiemmin opintojemme yhteydessä pienimuotoisia turvallisuussuunnitelmia, mutta näin laajan koko yrityksen toiminnan kattavan turvallisuusasiakirjan laatiminen, oli molemmille uutta.

Työmme tekemistä helpotti se, että kiipeily lajina oli meille molemmille ennestään tuttu. Myös toimeksiantaja yritys Tampereen Kiipeilykeskus ja sen toiminta olivat Minnalle tuttuja, minkä takia meiltä ei kulunut aikaa yritykseen tutustumisessa. Tiina taas pystyi antamaan ulkopuolisen näkökannan yrityksen turvallisuusasioihin. Turvallisuuden kehittämissuunnitelman tekoa auttoi myös se, että Tampereen Kiipeilykeskuksen omistajat olivat aidosti kiinnostuneita työstämme ja auttoivat paikkaamaan puuttuvat tietomme.

Totesimme työtä tehdessämme, että turvallisuusasiakirjan laatiminen vaatii paljon aikaa, vaivaa ja asioihin perehtymistä. Tämän vuoksi pohdimme, vaaditaanko yrittäjältä jopa liikaa vaivannäköä kirjallisia turvallisuusdokumenteja laadittaessa. Tämän takia voisimme suositella suurehkoja turvallisuusasiakirjoja laadittaessa yrittäjän turvautumista ulkopuoliseen ammattilaiseen, etenkin riskikartoituksen osalta. Turvallisuutta ei tule millään tavalla väheksyä, mutta mielestämme hienosti kirjoitettuja turvallisuusasiakirjoja tärkeämpää on kuitenkin ymmärtää ja osata asiat käytännössä.

7.3 Kehitys- ja jatkotoimenpiteet

Turvallisuuden kehittämisen tulee olla jatkuva prosessi yrityksessä, jolloin myös turvallisuusasiakirjaa täytyy päivittää ja muuttaa tarvittaessa. Tämän takia pyrimme tekemään turvallisuuden kehittämissuunnitelmastamme helposti muunneltavan. Asiakirja tulee paperisena versiona Tampereen Kiipeilykeskukselle, mutta lähetämme sen myös sähköisenä versiona heille, jotta sen muokkaaminen on helppoa. Turvallisuusasiakirjaan on myös helppo liittää jo olemassa oleva paloturvallisuussuunnitelma.

Turvallisuusasiakirjan päivittäminen tulee ajankohtaiseksi esimerkiksi kesällä, jolloin toiminta laajenee mahdollisesti ulkokalliolle. Tällöin asiakirjaan tulee liittää erillinen turvallisuussuunnitelma kaikista uusista toiminnoista ja suorituspaikoista.

LÄHTEET

Aalto, M. 1998. Seikkailuelämykset. Purku. Prosessointi. Psykkinen turvallisuus. My Generation, Ryttylä.

Arvonen, S. 2004. Yhdistyksen turvallisuusopas – turvallisia liikuntapalveluita ja yleisötapahtumia. Suomen Liikunta ja Urheilu ry, Suomen Latu ry.

Creasey, M. 1999. The Complete Rock Climber. Lorenz Books, Saksa.

Finlex. Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 30.1.2004/75. 2011. [viitattu 12.2.2011]. Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040075> viitattu 12.2.2011

Grönroos, C. 2001. Palveluiden johtaminen ja markkinointi. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Huovinen, M. (toim.) 2007 Pieni ensiapuopas. WSOY, Vantaa.

Härkönen, K. 2006. Junioriohjaajan opas kiipeilyseuroille. Suomen kiipeilyliitto ry.

Kerko, P. 2001. Turvallisuusjohtaminen. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Komppula, R. & Boxberg, M. 2002. Matkailuyrityksen tuotekehitys. Edita Prima Oy, Helsinki.

Koski, J. & Arasola R. 2005. Seinäkiipeily. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Kuluttajaviraston julkaisusarja 9/2003

Lackman, P & Verhelä, P. 2003. Matkailun ohjelmapalvelut. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Lecklin, O. 2006. Laatu yrityksen menestystekijänä. Karisto Oy, Hämeenlinna.

Lourens, T. 2005. Complete climbing manual. New Holland (publishers) Ltd, Lontoo.

Morgan, D. & Dimmock, K. 2006. Risk management in outdoor adventure tourism. Teoksessa: Wilks, J., Pendergast, D. & Leggat, P. Tourism in turbulent times: towards safe experiences for visitors. Elsevier, Amsterdam.

Pesonen, H. 2007. Laatu! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. WS Bookwell Oy, Juva.

Pöntinen, P. 2010. Sisäkiipeilypaikan turvallisuuden tarkastuslista. Kuluttaja vi-rasto. Asiakirja.

Pöntinen, P. 2010. Tarkastuspöytäkirja. Ympäristöterveys. Tampere. Asiakirja.

Rissa, K. 1999. Riskit hallintaan. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Sahi, T., Castrén, M., Helistö, N. & Kämäräinen, L. 2006. Ensiapuopas. Gumme-rus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Sievänen, J. & Vänskä, K. Tampereen kiipeilykeskus. Haastattelu 14.3.2011.

Suomen kiipeilyliitto ry. 2005. Seinäkiipeilyn Peruskurssi. Juutiprint Ky, Vantaa.

Suomen kiipeilyliitto ry. 2007. Kalliokiipeilykurssi. Juutiprint Ky, Helsinki.

Suomen kiipeilyliitto ry. 2011. [viitattu 1.3.2011]. Saatavissa
<http://www.climbing.fi/skil>

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. 2002. Turvallisuussuunnitelma. Opas yri-tyksille ja laitoksille. Tammer-Paino Oy, Helsinki.

Tampereen Kiipeilykeskus. 2010. Kurssiesite. Tampereen Kiipeilykeskus.

Toskala, A. 1997. Pelot ja niiden voittaminen. WSOY, Juva.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Kuluttajaturvallisuusvalvonta. 2011. [viitattu 1.3.2011]. Saatavissa

<http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/Tuoteturvallisuusvalvonta/>

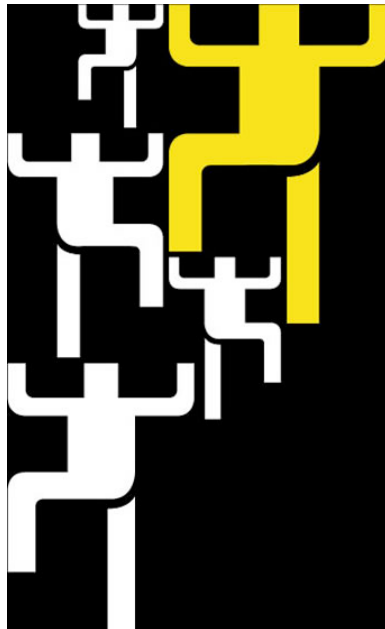
Verhelä, P. 2007. Matkailun ohjelmapalvelujen turvallisuus. Edita Prima Oy, Helsinki.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.



Turvallisuuden kehittämissuunnitelma

Tampereen kiipeilykeskus



SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	YRITYKSEN TIEDOT	1
2.1	Yhteystiedot	1
2.2	Kuvaus toiminnasta	2
3	TURVALLISUUSVASTAAVA	2
4	RISKIEN ARVIOINTI	2
4.1	Yleisimmät riskit kiipeilytoiminnassa	2
4.2	Riskianalyysi	3
5	ASIAKKAAT JA ASIAKASRYHMÄT	4
5.1	Asiakasprofiilit	4
5.1.1	Yksityiset asiakkaat	4
5.1.2	Ohjatut ryhmät	5
5.2	Asiakastiedot	5
5.3	Osallistujien opastaminen	6
6	HENKILÖSTÖ JA SEN KOULUTUS	6
6.1	Työntekijät	6
6.1.1	Kiipeilytilan valvoja	7
6.1.2	Ohjaaja	7
6.2	Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus	8
7	TILAT JA RAKENTEET	8
7.1	Kiipeilyseinät	8
7.1.1	Tarkastus- ja huoltotoimenpiteet	9
7.1.2	Turvallisuusohje reittien tekoon	10
7.2	Kuntosali	11
8	KIPEILYVÄLINEET JA -VARUSTEET	11
8.1	Luettelo varusteista	12
9	TOIMINTAOHJEET ONNETTOMUUSTILANTEISSA	13
9.1	Yleisiä ohjeita	13
9.2	Toiminta hätätilanteessa	13
9.3	Ensiapuohjeet	14

10	TOMINTA ONNETTOMUUDEN JÄLKEEN	16
10.1	Raportointi	16
10.2	Tiedottaminen	17
10.3	Jälkihoito	17
11	TURVALLISUUSASIAKIRJAN PÄIVITTÄMINEN	17
	LÄHTEET	18
	LIITTEET	19

1 JOHDANTO

Tämä on turvallisuuden kehittämissuunnitelma Tampereen kiipeilykeskukselle. Suunnitelmaa ei voi ottaa käyttöön sellaisenaan, vaan toimeksiantajan on muokattava se itselleen omaan käyttöönsä parhaiten sopivaksi turvallisuussuunnitelmaksi. Turvallisuuden kehittämissuunnitelman tavoitteena on toimia apuna Tampereen kiipeilykeskuksen turvallisuuden kehittämisessä ja antaa mahdollisimman hyvä ja yksityiskohtainen pohja varsinaiselle turvallisuussuunnitelmalle.

Turvallisuussuunnitelman tehtävänä on parantaa yrityksen henkilökunnan ja asiakkaiden turvallisuutta, ehkäistä toimintaan liittyviä riskejä ja toimia ohjeena tapaturmatilanteen sattuessa. Turvallisuussuunnitelmaa voi käyttää myös oppaana uusille työntekijöille.

Turvallisuussuunnitelma tulee olla kaikkien työntekijöiden helposti saavutettavissa, ja se tulee toiminnan muuttuessa päivittää ajan tasalle. Suunnitelma on laadittu kuluttajaviraston ohjeita noudattaen.

2 YRITYKSEN TIEDOT

2.1 Yhteystiedot

Tampereen kiipeilykeskus
Mäntyhaantie 2
33800 Tampere
010 420 4422
info@tampereenkiipeilykeskus.fi

2.2 Kuvaus toiminnasta

Tampereen kiipeilykeskus on kiipeilyyn erikoistunut yritys Tampereen Nekalassa, joka tarjoaa erilaisia kiipeilypalveluita niin yksityisille asiakkaille kuin asiakasryhmille. Tampereen kiipeilykeskuksessa on mahdollisuus sekä köysikiipeilyyn että boulderointiin. Asiakkaat kiipeilevät joko itsenäisesti tai ohjatusti. Kiipeilykeskuksen aukioloaikoina on aina vuorossa kiipeilytilan valvoja. Ryhmiä varten on aina paikalla erikseen ohjaaja. Kiipeilykokeilijat opastetaan puoliautomaattisen varmistuslaitteen käyttöön, jonka jälkeen he kiipeävät omatoimisesti. Itsenäisesti köysiseinällä kiipeileviltä vaaditaan varmistusnäytön läpäisemistä, jonka jälkeen asiakasrekisterissä oleviin kiipeilijän tietoihin lisätään merkintä varmistustaidosta. Boulderpuiston ja köysiseinien lisäksi tiloihin kuuluu pieni kuntosali, slackline, jumppaköysi sekä koulutustilat.

3 TURVALLISUUSVASTAAVA

Tampereen kiipeilykeskuksen turvallisuudesta vastaa:

Toimitusjohtaja Janne Sievänen

Puh: 050-5757266

E-mail: info@ tampereenkiipeilykeskus.fi

4 RISKIEN ARVIOINTI

4.1 Yleisimmät riskit kiipeilytoiminnassa

Kiipeilytoiminnassa suurimmat riskit liittyvät korkealta putoamiseen, jonka seurauksena voi olla vakava loukkaantuminen tai jopa kuolema. Yleisimmät riskit ovat kuitenkin lievempiä tapaturmia, joiden seurauksena ovat mustelmat, haavat ja venähdykset.

Riskejä voidaan minimoida hyvällä turvallisuussuunnittelulla, työntekijöiden ammattitaidolla, valvonnalla sekä kiipeilyvarusteiden kunnossapidolla. Kiipeilykeskuksen aukioloaikoina vuorossa olevan työntekijän tehtävänä on valvoa kiipeilijöiden toimintaa ja Tampereen kiipeilykeskuksen käyttöehtojen noudattamista, sekä puuttua vaaratilanteisiin. Käyttöehdot ovat luettavissa myymälän tiskillä. Työntekijöiden on toimittava esimerkillisesti sekä pyrittävä parantamaan asiakkaiden yleistä tietoutta ja asenteita kaikissa turvallisuutta koskevissa asioissa. Riskien kartoittamisessa käytetään riskianalyysiä.

4.2 Riskianalyysi

Riskianalyseissä on lueteltu yksityiskohtaisesti kunkin alueen/toiminnan riskit, ja siinä tulee huomioida kaikki toimintaan liittyvät mahdolliset riskit. Riskianalyysit on taulukoitu siten, että jokaisesta mahdollisesta vaaraa aiheuttavasta tilanteesta on mietitty yleisimmät ja pahimmat seuraukset, niiden todennäköisyys sekä vakavuusaste. Taulukossa annetaan myös toimenpide-ehdotuksia riskien hallintaan. Riskianalyysiä tulee täydentää toiminnan muuttuessa.

Riskikerroin lasketaan kaavalla todennäköisyys x vakavuusaste. Todennäköisyyttä ja vakavuusastetta varten on luotu kolminumeroinen asteikko, jossa 1 on epätodennäköinen/vähäinen, 2 on mahdollinen/haitallinen ja 3 on todennäköinen/vakava. Vakavuuskerroin voi tällöin olla 1,2,3,4,6 tai 9. Vakavuuskerroin 1 tarkoittaa merkityksetöntä riskiä, 2 vähäistä, 3 ja 4 kohtalaista, 6 merkittävää ja 9 sietämätöntä riskiä.

Riskien hyväksyttävyydestä ja tarvittavista toimenpiteistä on aina tehtävä tietoinen päätös. Kun kyseessä on merkityksetön tai vähäinen riski toimenpiteitä ei välttämättä tarvita, ja tilannetta seurataan. Kohtalaisen riskin pienentämiseksi on ryhdyttävä toimenpiteisiin, joista tulee päättää, kuka ne suorittaa ja milloin. Merkittävän riskin vähentäminen on välttämätöntä, ja toimiin on ryhdyttävä viipymättä. Merkittävän tai sietämättömän riskin ollessa kyseessä toiminta tulee keskeyttää, ja sitä voi jatkaa vasta, kun riskiä on vähennetty.

Riskianalyysit löytyvät liitteenä. (LIITE1)

5 ASIAKKAAT JA ASIAKASRYHMÄT

5.1 Asiakasprofiilit

5.1.1 Yksityiset asiakkaat

- Täyttävät rekisteröintilomakkeen, jossa hyväksyvät kiipeilykeskuksen käyttöehdot ensikertaa kiipeilemään saapuessaan. Alaikäiset tarvitsevat huoltajan kirjallisen luvan kiipeilyyn.
- Saavat toimia tiloissa omalla vastuullaan ilman ohjaajaa aukioloaikoina, jäsenet myös muina aikoina. Jäsen saa tuoda yhden 10 kerran kortin tai kuukausikortin omaavan kaverinsa mukanaan, jolloin hän on jäsenen vastuulla.
- Alle 12-vuotiaat voivat kiipeillä vain huoltajan valvonnassa.
- Mukana olevalla lapsella tulee olla toinen aikuinen hoitamassa, jos toinen aikuinen on kiipeämässä.
- Varmistustestin läpäistyään saavat toimia varmistajina kiipeilykeskuksen köysiseinällä. Tällöin henkilön tietoihin tietokoneen asiakasrekisteriin lisätään merkintä varmistustaidosta.
- Kiipeilykeskuksen peruskurssin jälkeen kiipeilijä voi suorittaa varmistusnäytön seuraavalla kerralla kiipeilemään tullessaan.
- varmistustestin voi suorittaa 14 vuotta täyttänyt henkilö.
- Ilman varmistustestin läpäisyä kiipeilijä voi:
 - boulderoida
 - kiivetä köysiseinällä testin läpäisseen kiipeilijän varmistamana
 - käyttää puoliautomaattista varmistuslaitetta, jonka voi vuokrata kiipeilykeskukselta.
- Kiipeilykokeilun ostajalle sisältyy ohjaus valjaiden pukemiseen, puoliautomaattisen varmistuslaitteen käyttöön ja turvalliseen toimintaan köysiseinällä. Opastuksen jälkeen he voivat kiivetä itsenäisesti köysiseinällä ja

pyytää työntekijää tarvittaessa vaihtamaan varmistuslaitetta toiselle köysilinjalle. Kiipeilykokeilu ei anna valmiuksia itsenäiseen kiipeilyyn jatkossa.

5.1.2 Ohjatut ryhmät

- Ryhmiä varten on aina paikalla oma ohjaaja, joka toimii ryhmän kanssa koko kiipeilyn ajan.
- Ryhmien (mm. koululaisryhmät, yritysryhmät) kanssa käytetään puoliautomaattisia varmistuslaitteita, joilla ryhmäläiset varmistavat toisiaan.
- Lapsiryhmien (mm. syntymäpäiväryhmät) kanssa varmistajina toimivat lasten huoltajat, jotka opastetaan puoliautomaattisten varmistuslaitteiden käyttöön.
- Ohjaaja on aina itse irti köydestä.
- Kiipeilykerho vertikaalin ja Tampereen kiipeilykeskuksen juniorivuoron ohjattujen viikoittaisten ryhmien aikana kiipeilijät ovat ohjaajien vastuulla.

5.2 Asiakastiedot

- Rekisteröintilomakkeessa asiakas ilmoittaa nimensä, ikänsä ja yhteystietonsa sekä hyväksyy kiipeilykeskuksen käyttöehdot.
- Mahdolliset kiipeilyä rajoittavat sairaudet kartoitetaan rekisteröintivaiheessa.
- Asiakas vakuuttaa myös ymmärtävänsä kiipeilyyn liittyvät vaaratekijät ja välttämään niitä kiipeillessään.
- Asiakkaan tiedot kirjataan asiakasrekisteriin koneelle, josta käy ilmi myös asiakkaan varmistustaidot.
- Kun kiipeilijä saapuu kiipeilykeskukseen, hän kirjaa itsensä tai hänet kirjataan sisään. Vuorossa oleva kiipeilytilan valvoja näkee saman tien näytöltä hänen tietonsa, mm. varmistustaidon.
- Ryhmille tiedotetaan tarvittavista asioista heidän varaustaan tehdessään.

5.3 Osallistujien opastaminen

- Ensikertalaiset opastetaan kiipeilykeskuksen tiloihin ja sääntöihin sekä turvalliseen toimintaan kiipeilykeskuksella.
- Kiipeilykokeilijat opastetaan valjaiden pukemiseen, puoliautomaattisen varmistuslaitteen käyttöön ja turvalliseen toimintaan köysiseinällä.
- Ryhmät opastetaan valjaiden pukemiseen, puoliautomaattisen varmistuslaitteen käyttöön sekä turvalliseen toimintaan köysiseinällä ja boulderointialueella. Ohjaaja on ryhmän kanssa koko kiipeilyn ajan ohjeistamassa, kannustamassa ja valvomassa.

6 HENKILÖSTÖ JA SEN KOULUTUS

6.1 Työntekijät

Janne Sievänen, omistaja, toimitusjohtaja, KTO 2

Kalle Vänskä, omistaja, hallituksen puheenjohtaja, KTO 2

Tommi Rytinki, junioritoiminnan vastaava, KTO 2

Kari Holkko, KTO 2

Minna Hämetvaara, (osa-aikainen) junioreiden apuohjaaja, KTO:ta vastaava koulutus

Oona Masar, (osa-aikainen)

Lauri Hämäläinen, kurssiohjaaja, RCI

Tampereen kiipeilykeskuksen tavoitteena on, että kaikki työntekijät suorittavat KO -koulutuksen sekä EA 1- ja EA 2 -kurssit.

6.1.1 Kiipeilytilan valvoja

- Kiipeilytilan valvojalla tulee olla vähintään KTO- tai vastaavat tiedot omaava koulutus.
- Tiskillä vuorossa olevan työntekijän tehtävänä on toimia kiipeilytilan valvojana eli valvoa Tampereen kiipeilykeskuksen käyttöehtojen noudattamista, puuttua vaaratilanteisiin sekä ohjeistaa asiakkaita tarvittaessa turvallisuusasioissa.
- Mahdollisista vaaratilanteista tulee raportoida kiipeilykeskuksen turvallisuusvastaavalle.

6.1.2 Ohjaaja

KTO

- KTO voi ohjata yläköysivarmisteisia ryhmiä sisällä ja ulkona sekä laskeuduttamisia.
- KTO käyttää ryhmien kanssa aina puoliautomaattisia varmistuslaitteita eli ID:itä.
- KTO voi toimia kursseilla apuohjaajana.

KO

- KO voi ohjata ja opettaa sekä yläköysi- että alaköysikiipeilyä sisällä ja ulkona.
- KO voi toimia kouluttajana Tampereen kiipeilykeskuksen kursseilla.
- KO saa opettaa kiipeilyä kaikilla välineillä, pois lukien luonnolliset varmistusvälineet ulkotoiminnoissa.

RCI

- RCI – tason ohjaajalla on oikeus käyttää kaikkia välineitä ja toimia kouluttajana niin ulko- kuin sisätoiminnoissa.

6.2 Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus

Kaikilla Tampereen kiipeilykeskuksen henkilökuntaan kuuluvilla tulee olla suoritettuna vähintään ensiavun peruskurssi (EA1) tai vastaava muu kurssi. Työntekijöitä ollaan kouluttamassa EA 2 tasolle.

7 TILAT JA RAKENTEET

Tampereen kiipeilykeskuksen tilat ovat yhteensä 530 m² ja sen suurin sallittu henkilömäärä on 100. Tilat muodostuvat kiipeilyalueista, kuntosalista, puku- ja pesutiloista, koulutustiloista sekä myymälästä.

7.1 Kiipeilyseinät

boulder-puisto

- n. 300m² kiipeilyseinää
- suurin korkeus 4,8m
- päälle kiivettävä blocka, korkeimmillaan 4m
- ei käytetä varmistuksia, 0,5m paksu patja alla

köysiseinä

- n.250m² kiipeilyseinää, josta 70m² vain alaköysikiipeilyyn
- 9m korkea
- 8 köysilinjaa, joista 2 vain alaköysikiipeilyyn tarkoitettuja
- myös negatiivisia- ja kattoreittejä

uusi köysiseinä

- 110m²
- 8 köysilinjaa
- 9m korkea
- vain suoraa seinää

lasten kiipeilyseinä

- n. 12m²
- 3m korkea

koulutusseinä

- n. 18m²
- 3m korkea
- 5 yläköysilinjaa
- vain koulutuskäyttöön!

7.1.1 Tarkastus- ja huoltotoimenpiteet

Kiipeilyseinien kunnossapidon vastuuhenkilö on Janne Sievänen

Kiipeilyseinien tarkastus- ja huoltosuunnitelma:

Kiipeilyseinien otteita tarkistetaan päivittäin. Jokainen kiipeilijä on velvollinen ilmoittamaan löystyneestä otteesta henkilökunnalle. Kiipeilyseinien rakenteet, yläköysiankkurit ja varmistuspisteet tarkistetaan puolen vuoden välein. Näistä tarkastuksista ja huolloista pidetään erillistä päiväkirjaa, joka löytyy liitteenä.

(LIITE 2)

Tampereen kiipeilykeskuksen kiipeilyseinien lujuuslaskelmat löytyvät Suomen Kiipeilytekniikka Oy:ltä.

7.1.2 Turvallisuusohje reittien tekoon

Reittejä tehdessäsi muistathan turvallisuuden, monipuolisuuden ja selkeyden.

Siksi pari sääntöä ja ohjetta on syytä pitää mielessä:

- Reittejä saa tehdä vain siihen luvan saanut henkilö
- Reitintekijän täytyy kertoa henkilökunnalle, minkälaista reittiä on tekemässä
- Reittejä saa rakentaa vain ruuhka-ajan ulkopuolella
- Reittejä tehdessä täytyy huomioida muut kiipeilijät
- Terävien pulttien kanssa täytyy varoa, etteivät ne riko patjoja
- Ei tuoleja punaisille eikä harmaille patjoille
- Älä käytä likaisia otteita, pese likaiset otteet benky – sammiossa
- Käytä vain samaan otesarjaan kuuluvia ja samanvärisiä otteita
- Reittien tulee olla turvallisesti kiivettävissä
- Reitit tulee suunnitella niin, ettei synny suuria heilahduksia kiipeilijän tippuessa köyteen
- Köysiseinällä tulee huomioida yläköyden ja jatkojen paikat, ei siis otteita sinne, missä köysi kulkee
- Otetta kiinnittäessä käytä siihen sopivaa pulttia tai ruuvia
- Kiristä pultit kireälle, liian löysällä oleva pultti voi aiheuttaa otteen pyörähdysten
- Varo kuitenkin kiristämästä ruuvillisia otteita liian kireälle, etteivät otteet murru
- Seinärakenteita ei tule muuttaa reittejä rakentaessa
- Puutteista tai vioista seinärakenteissa on ilmoitettava henkilökunnalle
- Greidaa reitti ja käytä oikeanväristä värikoodia
- Vain henkilökunnalla on oikeus muokata reittejä
- Korjaa käyttämäsi välineet siististi takaisin otevarastoon

7.2 Kuntosali

Kuntosalin ikäraja on 15 vuotta. Kuntosali on kooltaan noin 30m² ja sieltä löytyvät seuraavat laitteet ja välineet:

- ylätalja
- painonnostopenkki
- vapaat painot
- penkit
- kahvakuulat

Kuntosalin kunnossapidon vastuuhenkilö on Janne Sievänen

Kuntosalin tarkastus- ja huoltosuunnitelma:

Kuntosalin laitteita (painonnostopenkki ja ylätalja) sekä välineitä (vapaat painot, penkit) tarkistetaan jatkuvalla silmämääräisellä arvioinnilla, lisäksi kaksi kertaa viikossa siivouksen yhteydessä. Erikseen tehdyistä tarkastuksista ja huolloista pidetään erillistä päiväkirjaa, joka löytyy liitteenä. (LIITE 3)

8 KIIPEILYVÄLINEET JA -VARUSTEET

Kiipeilyvarusteiden kunnossapidon vastuuhenkilö on Kalle Vänskä.

8.1 Luettelo varusteista

Tuote	Määrä	Ryhmä
Ocún Gym Harness	30	vuokralvaljaat
Ocún MOJO lastenvaljaat	2	vuokralvaljaat
Ocún Twist tech valjaat	1	TK käyttö
Ocún Steel HMS Twistlock	30	TK käyttö
Ocún tuber Uno	10	vuokravarmistuslaite
Ocún tuber Duo	20	vuokravarmistuslaite
Ocún HMS	20	TK käyttö
Ocún Steel Oval Screwlock	10	TK käyttö
Sterling Rope Velocity 9,8mm 30m, Limited Pink	4	vuokraköysi
La Sportiva Mantis	67	vuokrakengät
La Sportiva Stickit	2	vuokrakengät
La Sportiva Nago	1	vuokrakengät
Edlinger 10,2mm köysi	200m	yläköysi
Grigri varmistuslaite	5	TK käyttö
Petzl Ascension sport oikea	2	TK käyttö
Petzl New ID S	6	vuokravarmistuslaite
Petzl Mobile taljapyörä	2	TK käyttö
Petzl Partner taljapyörä	1	TK käyttö
Petzl Tibloc nousukahva	1	TK käyttö
Petzl Mini Traxion lukkiutuva taljarulla	3	TK käyttö
Beal Wall Master 6 10,5 köysi	400m	yläköysi
Petzl Tandem Speed taljarulla	2	TK käyttö
Tandem taljarulla	2	TK käyttö

Kiipeilyköydet, sulkurenkaat, varmistuslaitteet ja vuokralvaljaat tarkastetaan kuukauden välein. Tarvittaessa varuste/väline vaihdetaan uuteen. Tarkastuksista ja huolloista pidetään päiväkirjaa, joka löytyy liitteenä. (LIITE 4)

9 TOIMINTAOHJEET ONNETTOMUUSTILANTEISSA

9.1 Yleisiä ohjeita

Onnettomuuden sattuessa kiipeilytilan valvoja tai ohjaaja on vastuussa pelastustoimista. Puhelin, jolla voi hälyttää apua, tulee olla käyttövalmiina aina aukioloaikoina. Puhelin on aina kiipeilytilan valvojalla. Häätönumerona täytyy olla näkyvillä yleisissä tiloissa. Ensiapukaapit sijaitsevat myymälän tiskillä sekä yleisissä tiloissa. Pakastimessa on aina valmiina kylmäpakkaus. Alkusesäkkeet sijaitsevat yleisissä tiloissa mustan lokerikon vieressä sekä yläkerrassa rappusten yläpäässä.

Ensiapukaapin ohjeellinen varustus:

- laastarit
- haavateippiä
- sidetaitoksia
- joustosiderullia
- tukiside
- kolmioliina
- sakset
- pinsetit
- haavanpuhdistusaine
- kylmäpakkaus
- ensiapuohjeet
- hätänumero

9.2 Toiminta hätätilanteessa

Ensiapu- ja pelastustoimet:

- Pysy rauhallisena
- Arvioi tilanne ja selvitä, mitä on tapahtunut

- Soita tarvittaessa hätänumeroon
- Estä lisäonnettomuudet
- Aloita ensiapu

Hätäilmoituksen teko:

Hätäilmoitus tehdään yleiseen hätänumeroon **112**, ja se tehdään heti, kun loukkaantuneen tai sairastuneen todetaan tarvitsevan ammattiapua.

- Soita hätäpuhelu itse, jos voit.
- Kerro, mitä on tapahtunut.
- Kerro tarkka osoite ja kunta.
- Vastaa kysymyksiin.
- Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti.
- Lopeta puhelu vasta saatuasi luvan.

9.3 Ensiapuohjeet

Hätäensiapu: Tilanne on aina vakava, jos autettava ei hengitä, sydän ei syki, verenvuoto on runsasta tai autettava on tajuton. Hätäensiapuun kuuluu avun hälyttäminen **112**, hengityksen ja verenkierron turvaaminen sekä verenvuotojen tyrehtyttäminen.

Potilas on tajuton, mutta hengittää:

- Tee tarvittaessa hätäilmoitus **112**
- Käännä kylkiasentoon hengityksen turvaamiseksi
- Seuraa hengitystä ja sykettä
- Älä jätä henkilöä yksin, tarkkaile potilaan tilaa siihen asti, että pelastushenkilöstö saapuu paikalle

Potilas on tajuton, eikä hengitä:

- Tee hätäilmoitus **112** ja noudata annettuja ohjeita
- Avaa hengitystiet taivuttamalla potilaan päätä taaksepäin
- Tarkista hengitys
- Aloita painelu-puhalluselvytys (30 painallusta ja 2 puhallusta)
- Seuraa potilaan tajunnan tilaa
- Älä lopeta elvytystä, ennen kuin saat siihen luvan

Potilas on tippunut korkealta:

- Tee hätäilmoitus **112**
- Älä liikuta autettavaa, jos ei ole pakko
- Turvaa hengitys
- Aloita tarvittaessa elvytys

Verenvuodot:

- Tee tarvittaessa hätäilmoitus **112**
- Aseta potilas makuulle
- Kohota vuotava raaja ylös
- Paina vuotokohtaa
- Tee painoside vuodon päälle
- Tarkkaile potilasta

Murtumat:

- Tee tarvittaessa hätäilmoitus **112**
- Vältä turhaa liikuttelua vamma-alueella
- Tyrehdytä mahdollinen verenvuoto
- Tue vamma liikkumattomaksi jos avun tulo kestää tai autettavaa on siirrettävä

Venähdykset ja nyrjähdykset:

- Kolmen K:n ohje!
- Kohota raaja (Kohoasento)
- Paina kipeää kohtaa kylmällä (Kylmä)
- Sido nivelen ympärille tukeva joustoside (Kompressio)
- Mustelmia ja ruhjeita painetaan voimakkaasti kylmällä

10 TOMINTA ONNETTOMUUDEN JÄLKEEN**10.1 Raportointi**

Onnettomuus- ja läheltä piti -tilanteista on aina ilmoitettava turvallisuusvastaavalle. Tilanteista tulee tehdä ilmoitus mahdollisimman pian myös viranomaisille. Tapauksesta tulee täyttää tapausilmoituslomake, joka palautetaan täytettynä Tampereen kiipeilykeskuksen sovittulle yhdyshenkilölle ympäristöinsinööri Pirjo Pöntiselle. Tapausilmoituslomake liitteenä (LIITE 5)

Pirjo Pöntinen
Frenckellinaukio 2 B
PL 487, 33101 Tampere
050 356 0174
pirjo.pontinen@tampere.fi

Onnettomuus- ja läheltä piti -tilanteista tehdään myös tapahtumaraportti Suomen Kiipeilyliitto ry:lle. Tapahtumaraportti osoitteessa www.climbing.fi/skil

Onnettomuus- ja läheltä piti -tilanteista pidetään kirjaa Tampereen kiipeilykeskuksessa.

10.2 Tiedottaminen

Tampereen kiipeilykeskuksen tiedottamisesta vastaa Janne Sievänen.

10.3 Jälkihoito

Onnettomuuden sattuessa asiakas ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon. Jos mahdollista, työntekijän olisi hyvä lähteä asiakkaan mukaan. Asiakkaan kanssa tulee keskustella tapahtuneesta. Tilanne olisi hyvä käydä läpi myös työntekijöiden kesken, jolloin voidaan miettiä mahdollisia toimenpiteitä saman vaaran ehkäisemiseksi jatkossa. Vakavan onnettomuuden yhteydessä järjestetään tarvittaessa kriisiapua sekä työntekijöille että asiakkaille.

11 TURVALLISUUSASIAKIRJAN PÄIVITTÄMINEN

Turvallisuusasiakirjan päivittämisestä vastaa Janne Sievänen. Asiakirjaa päivitetään aina toiminnan muuttuessa tai laajentuessa, mutta vähintään kerran vuodessa. Päivityksistä tehdään merkinnät ja lyhyet kuvaukset alle.

Tampereella 14.3.2011

Minna Hämetvaara

Tiina Laaksonen

LÄHTEET

Helsingin kiipeilykeskuksen turvallisuusasiakirjat. Saatavissa: Helsingin kiipeilykeskus. Viitattu 20.2.2011

Huovinen, M.(toim.2007) Pieni ensiapuopas. WSOY, Vantaa.

Kerko, P. 2001. Turvallisuusjohtaminen. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Koski, J. & Arasola, R. 2005. Seinäkiipeily. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Kuluttajaviraston julkaisusarja 9/2003

Pöntinen, P. 2010. Sisäkiipeilypaikan turvallisuuden tarkastuslista. Kuluttaja virasto. Asiakirja.

Pöntinen, P. 2010. Tarkastuspöytäkirja. Ympäristöterveys. Tampere. Asiakirja.

Rissa, K. 1999. Riskit hallintaan. Turvallisuus. Terveys. Ympäristö. Laatu. Tuottavuus. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Sahi, T., Castrén, M., Helistö, N. & Kämäräinen, L. 2006. Ensiapuopas. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Sievänen, J. & Vänskä, K. Tampereen kiipeilykeskus. Haastattelu 14.3.2011.

Suomen Punainen Risti. 2011. [Viitattu 5.3.2011]. Saatavissa http://www.redcross.fi/ensiapu/ensiapuohjeet/fi_FI/hatailmoitus/

Riskianalyysit

Köysiseinä

Vaaran aiheuttava tilanne	Seuraukset	To- den- nä- köi- syys	Va- ka- vuus	Riski- ker- roin	Ennaltaehkäisytoimenp iteet
varmistajan virhe, väärä varmistustekniikka , liikaa löysää köydessä	putoaminen, mustelmat, venähdykset, murtumat, halvaus, kuolema	1	3	3	varmistustaidon osoittaminen varmistusnäytöllä, valvonta, ohjeistus
esineen tippuminen seinältä	haava, kuhmu, aivotärähdys, varmistuksen herpaantuminen	1	3	3	seinän kunnossapito, kiipeilijöillä ei putoavia esineitä kiivetessä
varmistajan herpaantuminen	kiipeilijän tippuminen	1	3	3	varmistajaa ei saa häiritä, varmistustaidon osoittaminen, kiipeilijän ja varmistajan kommunikointi
hiukset/paidan nauhat joutuvat varmistuslaitteen väliin	varmistuslaitteen jumittuminen	2	1	2	hiukset kiinni, ei roikkuvia naruja vaatteissa, henkilökunnan ammattitaito ongelmatilanteissa

sormen jääminen varmistuslaitteen väliin	otteen irtoaminen köydestä, sormen vahingoittuminen	1	3	3	ei sormia lähelle varmistuslaitetta, varmistustaidon osoittaminen
heiluri kiipeilijän tippuessa köyteen	törmääminen seinään/toiseen kiipeilijään	2	1	2	ohjeistus, köysilinjalla pysyminen, reittien suunnittelu, valvonta
pelko	psykkiset traumat, toimintakyvyn heikkeneminen tai menettäminen	2	2	4	ketään ei pakoteta kiipeämään, ohjaaja korostaa vapaaehtoisuutta
kiipeilijä tippuu matalalla ollessaan varmistajan päälle	mustelmat, kuhmut, venähdykset	3	1	3	varmistajan sijainti, turvallinen alusta
liidaaja tippuu ennen kun on ehtinyt klipata ensimmäisen varmistuksen	mustelmat, kuhmut, nilkan venähdys	3	1	3	varmistajan sijainti, spottaus, turvallinen alusta
väärin puettut valjaat	putoaminen, hiertymät, nirhaumat	1	3	3	ohjaaja tarkastaa ryhmäläisten valjaat, ristiin tarkastus, näyttö
väärin tehdyt solmut	putoaminen	1	3	3	ryhmäläisille valmiina heittokasi ja sulkurengas, varmistusnäyttö, ristiin tarkastus, valvonta, ohjeistus
kiipeilyseinän rakenteiden pettäminen	putoaminen, kiipeilyseinä/osa tippuu kiipeilijän tai varmistajan päälle	1	3	3	oikein rakennettu seinä, tarkastus- ja huoltotoimenpiteet (huoltopäiväkirja)

kiipeilijä tippuessaan törmää varmistajaan	varmistajan ote irtoaa köydestä, tippuminen, mustelmat	3	1	3	varmistajan oikea sijainti, valvonta, ohjeistus, kommunikointi kiipeilijän ja varmistajan välillä
joku juoksee kiipeilyalueella	varmistajan herpaantuminen, kiipeilijän (esim. liidaajan) tippuminen juoksijan päälle	1	3	3	juokseminen TK:n tiloissa ehdottomasti kielletty
varusteiden hajoaminen/ vialliset varusteet	putoaminen	1	3	3	varusteiden tarkastus ja huolto (huoltopäiväkirja), varusteiden uusiminen
sormus vaurioittaa sormeaa kiivetessä	haavat, sormen murtuminen/ venähdys	1	2	2	ei koruja kiivetessä
kokemattomuus suhteessa toimintaan	putoaminen seinältä, muiden kiipeilijöiden vaarantaminen	2	3	6	varmistusnäyttö, ryhmistä vastaa ohjaaja, valvonta ja puuttuminen, TK:n käyttöehtojen noudattaminen
huono asenne	putoaminen seinältä, muiden kiipeilijöiden vaarantaminen	2	3	6	valvonta, puuttuminen, työntekijöiden esimerkki, porttikielto
kiipeilyvälinettä käytetään väärin/väärään tarkoitukseen	kiipeilijän putoaminen, ongelmatilanteet	1	3	3	varmistusnäyttö, valvonta, puuttuminen, välineen käyttö valmistajan ohjeiden mukaan

kiipeilijä menettää tajuntansa	pään vammat, mustelmat, ruhjeet	1	2	2	ennakkotiedot sairauksista, ei kipeänä seinälle, valvonta ja puuttuminen
varmistaja menettää tajuntansa	kiipeilijän putoaminen maahan	1	3	3	valvonta ja puuttuminen, ennakkotiedot sairauksista
slacklineltä putoava häiritsee varmistajaa	kiipeilijä putoaa maahan	1	3	3	ei slacklinen käyttöä ruuhka-aikana, valvonta, puuttuminen, ohjeistus
liidaaja pudotessaan kolhii itsensä	mustelmat, haavat, aivotärähdys	2	1	2	reittien suunnittelu, ohjeistaminen
liidaaja klippaa väärin, jättää klippaamatta	maahan asti putoaminen, mustelmat, ruhjeet	1	3	3	valvonta, puuttuminen, ohjeistus
varmistaja varmistaa liian kaukana seinästä -> kiipeilijän pudotessa varmistaja paiskautuu seinään.	ruhjeet, mustelmat, kiipeilijän putoaminen maahan	2	2	4	valvonta, puuttuminen, ohjeistus
varmistaja nousee kattoon itseään painavampaa kiipeilijää varmistaessaan	kiipeilijä laskeutuu liian lujaa maahan -> mustelmat, murtumat	1	2	2	kiipeilijän ja varmistajan painoero ei saa olla liian suuri tai varmistaja ankkuroidaan

Boulder-puisto

Vaaran aiheuttava tilanne	Seuraukset	To- den- nä- köi- syys	Va- ka- vuus	Riski- ker- roin	Ennalta ehkäisy- oimenpit eet
kiipeilijän ote lipeää	tippuminen, mustelmat, ruhjeet, venähdykset, murtumat	3	1	3	kiipeilijöiden ohjeistaminen, magnesiumin käyttö, patjojen asettelu
kiipeilyote hajoaa/irtoaa/pyörähtää	tippuminen, mustelmat, ruhjeet, venähdykset, murtumat	2	1	2	kiipeilijöiden ohjeistaminen, otteiden tarkistaminen ja kunnossapito
hyppääminen seinältä alas – > huono alastulo	mustelmat, venähdykset, murtumat	2	2	4	ohjeistus, valvonta, alastulopaikan merkitseminen blockalta alas hypättäessä
esineen tippuminen seinältä	haava, kuhmu, aivotärhdys	1	2	2	seinän kunnossapito, kiipeilijöillä ei valjaita boulderoidessa
pelko	psykkiset traumat, toimintakyvyn heikkeneminen tai menettäminen	1	2	2	ketään ei pakoteta kiipeämään, ohjaaja korostaa vapaaehtoisuutta
kiipeilyseinän rakenteiden pettäminen	putoaminen, kiipeilyseinä/osa tippuu kiipeilijän päälle	1	3	3	oikein rakennettu seinä, tarkastus- ja huoltotoimenpiteet (huoltopäiväkirja)

kiipeilijän tippuminen alla olevan päälle	mustelmat, aivotärhdys	1	2	2	ohjeistus, valvonta
kiipeilijän kolhaisut seinään/otteisiin	haavat, mustelmat	3	1	3	reittien suunnittelu, tippumisen harjoittelu
liukastuminen/kaatuminen blockan päällä	haavat, mustelmat, tippuminen	1	3	3	ohjeistus, ei juoksua, valvonta
sormus vaurioittaa sormeja kiivetessä	haavat, sormen murtuminen/venähdys	1	2	2	ei koruja kiivetessä
alastulopatjan päällysteen repeäminen -> jalka jää patjan rakoon	venähdykset, nilkan murtuminen	1	2	2	patjan korjaus tarvittaessa
juokseminen boulderalueella	törmääminen, kiipeilijän tippuminen juoksijan päälle	2	2	4	juokseminen TK:n tiloissa ehdottomasti kielletty
valjaista roikkuva varuste jää pahasti selän alle tippuessa	selän vammat	1	2	2	ei valjaita boulderoidessa

Kuntosali

Vaaran aiheuttava tilanne	Seuraukset	To- den- nä- köi- syys	Va- ka- vuus	Risk i- ker- roin	Ennaltaehkäisytoimenpiteet
liian suuret (painavat) painot	lihasvammat, mustelmat, murtumat	1	2	2	salille ikäraja 15 vuotta, ohjeistus, valvonta
painojen tippuminen esim. jalalle	murtumat, mustelmat	2	2	4	hyvät ja turvalliset telineet painoille, ehjät painot, tangot ja laitteet
väärä tekniikka	venähdykset, revähdykset, rasitusvammat	3	1	3	ohjeistus, valvonta
toiseen kuntoilijaan törmääminen	mustelmat, kaatuminen, nilkan nyrjähdys	3	1	3	laitteiden ja painojen sijoittelu tilassa, liukumaton alusta, toisten huomioon ottaminen
toiseen kuntoilijaan osuminen tangolla	mustelmat, haavat, silmävamma, hampaiden rikkoutuminen	1	2	2	laitteiden ja painojen sijoittelu tilassa, toisten huomioon ottaminen

kompastuminen	mustelmat, ruhjeet, venähdykset, murtumat, aivotärhdys	2	2	4	painoille ja välineille omat säilytyspaikkansa, vapaa kulkuväylä, liukumaton alusta, siivous
laitteen osan hajoaminen/irtaaminen	mustelmat, ruhjeet	1	2	2	laitteiden tarkistus- ja huoltotoimenpiteet

Yleiset tilat

Vaaran aiheuttava tilanne	Seuraukset	To- den- nä- köi- syys	Va- ka- vuus	Risk i- ker- roin	Ennaltaehkäisyt oimenpiteet
kompastumien/liukastumien	mustelmat, venähdykset, murtumat	2	1	2	varusteiden/tavaroiden säilytys, vapaat kulkureitit, siivous
kaatuminen/kompastuminen rappusissa	mustelmat, venähdykset, murtumat, aivotärähdys	1	3	3	kunnolliset kaiteet, liukumattomat askelmat, vapaa kulku rapuissa
liukastuminen pesutiloissa	mustelmat, venähdykset, murtumat, aivotärähdys	1	3	3	varovaisuus, liukuesteet, matot
kompastumien lattian porrastukseen	mustelmat, murtumat, aivotärähdys	2	2	4	tasoerojen merkitseminen
juokseminen	törmäys, toisten häiritsemien, kaatuminen	1	2	2	juokseminen TK:n tiloissa ehdottomasti kielletty
tippuminen jumppaköydestä	mustelmat, venähdykset, murtumat, pään vammat	1	3	3	pehmeä alusta
heiluminen jumppaköydesä	potku/törmäys muihin ihmisiin	2	1	2	valvonta, puuttuminen, jumppaköysi on kiinnitetty lattiaan

tippuminen slacklineltä	nilkan nyrjähdys, murtumat, mustelmat, varmistajan häiritseminen	3	2	6	ei käyttöä ruuhka-aikaan, pehmeä alusta
----------------------------	---	---	---	---	--

Kiipeilyvarusteiden huoltopäiväkirja

Mitä on tarkastettu?	Toimenpiteet	Huomiot	pvm ja tarkastajan allekirjoitus

TAPAUSILMOITUSLOMAKE

Täytä lomake mahdollisimman pian tapahtuman (onnettomuuden tai läheltä piti -tilanteen) jälkeen. Palauta lomake täytettynä yrityksessänne / organisaatiossanne sovitulle yhdyshenkilölle. Jatka lomaketta tarvittaessa kääntöpuolelle.

Onnettomuuden tai läheltä piti -tilanteen tapahtumapaikka	Päivämäärä ja kellonaika
Loukkaantuneen henkilön henkilötiedot	
Nimi	Henkilötunnus
Osoite	Puhelinnumero
Sähköpostiosoite	
Tiedot tapahtumasta	
Minkälaisessa toiminnassa tilanne tapahtui?	
Tapahtuman kuvaus (yksityiskohtainen kuvaus, miten onnettomuus tai läheltä piti –tilanne tapahtui?)	
Tapahtuman seuraukset (esim. vamman laatu, loukkaantuneiden määrä)	
Mitä olisi voinut tapahtua?	
Sääolosuhteet tapahtuman aikana	
Tapahtuman syyt	
Miten tapaturma voitaisiin vastaisuudessa välttää / Toimenpide-ehdotuksia?	
Lisätietoja:	
Tapahtumasta on otettu yhteyttä:	
<input type="checkbox"/> Poliisi	<input type="checkbox"/> Vakuutusyhtiö
<input type="checkbox"/> Pelastuslaitos	<input type="checkbox"/> Kunnan tuoteturvallisuus-
<input type="checkbox"/> Yrityksen / organisaation turvallisuusvastaava	valvontaviranomainen
Päivämäärä, nimi, nimen selvennys ja puhelinnumero	

